RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916. Första kammaren. Nr 40.

Lördagen den 18 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade följande nådiga propositioner:

nr 89, angående årliga understöd åt postvaktmästaren Karl Herman Lundbäcks änka och barn;

nr 90, angående anvisande av anslag till ångkraftstationen för Älvkarleby kraftverk;

nr 91, angående ombyggnad av Södertälje kanal m. m.; och

nr 92, angående anslag till arbetslöshetens bekämpande.

Upplästes nedannämnda två ingivna läkarintyg:

Att överdirektören *Ludvig Widell* på grund av influensa och akut luftrörskatarr är förhindrad att infinna sig vid riksdagens sammanträde i dag, intygas

Stockholm den 18 mars 1916.

H. Wetterdal,
med. d:r, överläkare.

Att konsul *Oscar Trapp* lider av lungkatarr i förening med en besvärlig astma och att han på grund därav under den närmaste tiden ej kan deltaga i riksdagsarbetet, intygar härmed

Stockholm den 18 mars 1916.

Emil Jacobson,
livmedikus.

Anmäldes och bordlades

lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder till motverkande av förefintliga missförhållanden med avseende på det sedliga tillståndet i riket;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående om händertagande i sedlighetens intresse av vissa sinnesslöa samt av kvinnor, som på grund av sedeslöst liv fallit fattigvården till last; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om framläggande av förslag till livsmedelslag.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 93, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Vid föredragning av bankoutskottets nästlidne dag bordlagda memorial:

nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 21:o av bankoutskottets utlåtande nr 17, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, och

nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o av bankoutskottets utlåtande nr 14, angående årligt understöd åt vissa befattningshavare vid telegrafverket,

godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Om åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 17 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga.

Till lagutskottet hade hänvisats lika lydande motioner, väckta av herrar *Clason* och *Roos* i första kammaren, nr 75, samt herrar *Lindman, Hildebrand* och *Lübeck* i andra kammaren, nr 121, däri motionärerna hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, vilka åtgärder som borde vidtagas till förebygande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga och för riksdagen framlägga det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke i lagstiftningen borde införas stadganden om straff, ej mindre för den, som i uppsåt att undandraga sig värnplikt gjorde sig oduglig till krigstjänst, än även för simulation av inskrivningsskyldig vid inskrivningsförrättning eller av krigsman under vapenövningstiden, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill Kungl. Maj:t kunde finna anledning föreligga.

Reservation hade avgivits av, bland andra, herr *Alexanderson*, som ansett tillräckliga skäl ej föreligga att utsträcka den ifrågasatta lagstiftningen utöver vad motionärerna yrkat, nämligen att gälla simulation, och således ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen.

Herr Alexanderson: Herr greve och talman! För att bereda lagutskottet tillfälle att rätta ett vid betänkandets avfattande förelupet förbiseende hemställer jag, att detta ärende måtte till utskottet återremitteras. Samma yrkande väckes i andra kammaren.

Om åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga. (Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande utlåtande endast yrkats, att detsamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 8.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets den 16 och den 17 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 24, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkterna 1—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkten 42.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 43.

Anslag till en statskonsulent för det mindre jordbruket.

Under punkt 41 av förevarande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att å extra stat för år 1917 anvisa dels för anställande av en statskonsulent för det mindre jordbruket ett anslag av 6.500 kronor, dels ock såsom personligt ålderstillägg till statskonsulenten för det mindre jordbruket August Östergren, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgjorde i denna egenskap, att anslag av 500 kronor eller tillhopa 7,000 kronor.

Utskottet hade i föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte endast på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att riksdagen å extra stat för år 1917 för an-

Anslag till en statskonsulent för det mindre jordbruket. (Forts.)

ställande av en statskonsulent för det mindre jordbruket anvisade ett anslag av 6,500 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Aaby Ericsson, Alfred Petersson, Fahlén* och *Holmquist,* greve *Wachtmeister* samt herrar *Nilsson* i Linnås och *Barthelson,* vilka likväl däri ej antytt sin åsikt.

Herr Ericsson, Aaby: Som herrarna torde hava observerat, har kammaren under 39:de punkten i det nu föredragna betänkandet redan lämnat sitt bifall i ett precis likadant fall, nämligen i fråga om ett personligt lönetillskott till en av våra statskonsulenter, som står på extra stat. Som herrarna veta äro dessa konsulenter ganska illa ställda i avlöningshänseende. Kungl. Maj:t har försökt att råda bot därpå, men löneregleringskommittén har ännu ej yttrat sig i den saken och därför har det för Kungl. Maj:t ej återstått annat än att söka få riksdagens medgivande att lämna dessa herrar ett personligt lönetillägg. Då det för mig och mina medreservanter inom utskottet ej framstår någon skillnad mellan den redan bifallna 39:de punkten och den nu föredragna, som handlar om statskonsulent för det mindre jordbruket, så ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till reservationen, d. v. s. till det högre anslaget.

Herr Lindblad, Ernst: I den här punkten liksom i en föregående punkt har jag röstat för det mindre anslaget och har ansett, att det vore lämpligt, att man vid en riksdag som denna synnerligen varsamt tillmäter högre löner eller personliga lönetillägg, ty vad som nu beslutas i detta fall blir nog normerande även i andra fall och ävenså i fortsättningen, så att vi riskera att nu under dyrtiden gå att permanent höja dessa tjänstemäns levnadsstandard. Därför anser jag, att det är min skyldighet att tala ett betänksamhetens ord vid detta tillfälle. Jag tror knappt, att jag har förhoppningar att bli hörd i denna kammare, men jag förmodar, att det blir gemensam votering.

Herr Petersson, Alfred: Herr talman! Ja, jag skall be att få instämma med vad vice ordföranden i jordbruksutskottet anfört och yrkat. Jag vill dock tillägga en sak. Han sade nämligen, att det ej vore någon skillnad mellan den person, som förekommer under den nu föredragna punkten, och den person, om vilken det var fråga i punkt 39. Jag vill säga, att det finnes en skillnad, men den talar för, att den nu ifrågavarande personen egentligen skulle ha ett visst företräde framför den andre. Han har nämligen två års längre tjänstgöring. Han har sju års tjänstgöring, under det att konsulent Elofson har blott fem år. Alltså talar detta om något för bifall till reservationen under den nu föredragna punkten. Det kan ej förnekas, att dessa personer äro komna i en mycket ogynnsam ställning där-

igenom, att de stå på extra stat. Det förhållandet, att de ej kommit att uppföras på ordinarie stat, bör ju ej rimligen föranleda därtill, att de gå förlustiga ett ålderstillägg, som rent av automatiskt skulle kommit dem till del, därest de stått på ordinarie stat. Därför tycker jag för min del, att alla skäl tala för, att dessa personer bli likställda, så att de båda få det föreslagna ålderstillägget av 500 kronor.

Anslag till en statskonsulent för det mindre jordbruket. (Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de beträffande föreliggande punkt förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 44 och 45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46.

Under punkt 44 av förevarande huvutitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels medgiva, att vad som vid 1916 års utgång kunde återstå oanvänt av det under benämning »norrländska avdikningsanslaget» för år 1916 anvisade anslag till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd, finge av Kungl. Maj:t under år 1917 användas för samma ändamål; dels ock å extra stat för sistnämnda år ställa till Kungl. Maj:ts förfogande under enahanda benämning och för samma ändamål ett belopp av 1,500,000 kronor med iakttagande att av samtliga sålunda för år 1917 tillgängliga medel sökande från Gävleborgs län och Dalarna skulle äga företrädesrätt att erhålla bidrag till högst 100,000 kronor.

Om användning av norrländska avdikningsanslaget.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två särskilda inom riksdagen väckta likalydande motioner, nr 72 i första kammaren av herrar *Rosén* och *Hellström* och nr 185 i andra kammaren av herr *Hage* m. fl., däri hemställts, dels att riksdagen måtte medgiva, att vad som vid 1916 års utgång kunde återstå, oanvänt av det under benämningen »norrländska avdikningsanslaget» för år 1916 anvisade anslag till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd, finge av Kungl. Maj:t under år 1917 användas för samma ändamål; dels ock att riksdagen måtte å extra stat för sistnämnda år ställa till förfogande under enahanda

Om användning av norrländska avdikningsanslaget. (Forts.)

benämning och för samma ändamål ett belopp av 1,900,000 kronor, med iakttagande att av samtliga sålunda för år 1917 tillgängliga medel sökande från Gävleborgs län och Dalarna skulle äga företrädesrätt att erhålla bidrag till högst 100,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och i ämnet väckta motioner dels medgiva, att vad som vid 1916 års utgång kunde återstå oanvänt av det under benämning »norrländska avdikningsanslaget» för år 1916 anvisade anslag till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närligande bygd, finge av Kungl. Maj:t under år 1917 användas för samma ändamål;

dels ock å extra stat för sistnämnda år ställa till Kungl. Maj:ts förfogande under enahanda benämning och för samma ändamål ett belopp av 1,900,000 kronor med iakttagande att av samtliga sålunda för år 1917 tillgängliga medel sökande från Gävleborgs län och Dalarna skulle äga företrädesrätt att erhålla bidrag till högst 100,000 kronor.

Vid föreliggande punkt hade reservation avgivits av herr *Aaby Ericsson*, greve *Wachtmeister* samt herrar *Lindblad*, *Nilsson* i Linnås och *Larsson* i Bondarve, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Ericsson, Aaby: Som herrarne finna har utskottet gått med på en motion, som vill höja detta norrländska avdikningsanslag, vilket Kungl. Maj:t har begärt skola utgå med 1,500,000 kronor, till 1,900,000 kronor. Under åren 1913 och 1914 utgjordes detta anslag av 1,100,000 kronor. Emellertid föreslog Kungl. Maj:t 1914 riksdagen att för 1915 bevilja 1,900,000 kronor, varav 400,000 skulle få förskottsvis användas under 1914. Härigenom blev det, som herrarna finna, 1,500,000 under vartdera av åren 1914 och 1915. Kungl. Maj:t har nu begärt samma anslag. Emellertid ha enskilda motionärer för det, som jag villigt erkänner, högst behjärtansvärda ändamålet begärt anslagets höjning till 1,900,000 kronor. Då det emellertid inom utskottet upplysts, att arbetskrafterna i lantbruksstyrelsen för närvarande icke äro i den mån tillräckliga, att det beviljade anslaget torde kunna under 1917 finna användning till belopp av 1,900,000 kronor, utan endast ett belopp av omkring 1,500,000, torde kunna komma till användning, så ha vi reservanter ansett, att det är alldeles onödigt att bevilja ett högre belopp än det som Kungl. Maj:t för ifrågavarande ändamål har begärt. På grund härav ber jag att få yrka bifall till vår reservation och Kungl. Maj:ts förslag.

Om användning av norrländska avdikningsanslaget. (Forts.)

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Den siste ärade talaren nämnde i början av sitt anförande, att det här anslaget från hans synpunkt är ett synnerligen behjärtansvärt anslag, så att han från den synpunkten ej hade något emot det förhöjda beloppet av 1,900,000 kronor. En sådan tankegång är ju också naturlig för var och en, som nitälskar för det svenska jordbrukets uppblomstrande och särskilt för Norrlands kolonisation. Går man till den kungliga propositionen, så framlyser alldeles enahanda uppfattningssätt. Lantbruksstyrelsen framhåller i sin skrivelse till Kungl. Maj:t, att anslaget borde vara minst lika stort nu som 1915, d. v. s. 1,900,0000 kronor, och herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet säger också, att detta vore det anslag, som han skulle anse lämpligt att föreslå Kungl. Maj:t att hos riksdagen äska, därest ej särskilda omständigheter av ekonomisk art förefunnes, som under nuvarande förhållanden ställa sig väsentligt hindrande i vägen. Man kan ju också finna, att den allmänna ekonomiska ställningen nu icke är särdeles tilltalande för en anslagsökning så pass stor, som här är ifråga, nämligen med 400,000 kronor, men å andra sidan ha ju inom utskottet dessa omständigheter redan framhållits, och man har påpekat, att därest någon ökning borde ifrågakomma på något anslag, så borde det vara på ett av denna art, som ju avser att öka kolonisationsmöjligheterna i Norrland och därmed bryta och skapa ny bygd.

Av den siste ärade talaren har anförts mot den ökning, som här är ifrågasatt, att arbetskrafterna inom lantbruksstyrelsen ej voro så tilltagna, att genom ökning av anslaget en större avverkning av ansökningar skulle kunna ske än genom att begränsa anslaget till 1,500,000 kronor. Ja, för min ringa del må jag säga, att jag ej kan finna, att om riksdagen med öppen hand vill lämna ett anslag till ett sådant syfte, som här är ifråga, de administrativa möjligheterna att på lämpligt sätt granska ansökningshandlingarna böra få ställa sig hindrande i vägen. Jag tar för alldeles givet, att, om ock med svårighet, lantbruksstyrelsen — eventuellt med Kungl. Maj:ts hjälp — skall kunna ordna denna administrativa fråga på ett så tillfredsställande sätt, att riksdagens välvilliga syfte med detta högre anslag kan nås. För övrigt ber jag att få hänföra mig till handlingarna, av vilka framgår, att under år 1915 det dock kunde med nu befintliga arbetskrafter inom lantbruksstyrelsen, avverkas ansökningar till ett anslagsbelopp av 1,683,760 kronor, sålunda ungefär i runt tal 1,700,000 kronor. Att med de ökade arbetskrafter, som innevarande riksdag ställt till lantbruksstyrelsens förfogande, man skulle kunna tänka sig, att avräkningar avseende ett anslag av 1,900,000 kronor skulle kunna avarbetas, det finner jag ganska naturligt liggande inom möjlighetens gräns.

Under sådana förhållanden, herr greve och talman, och med åberopande av vad som sagts i utskottets utlåtande ber jag att

Om användning av norrländska avdikningsanslaget. (Forts.)

få yrka bifall till utskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Herr Lindblad, Ernst: I detta fall anser jag, att Kungl. Maj:t träffat det rätta beloppet. Det är, som den förste ärade talaren framhöll, nog så, att anslag beviljades för 1913 och 1914 med 1,100,000 kronor, men för 1915 höjdes det till 1,900,000 kronor, varav 400,000 kronor utgjorde ett tilläggsanslag, avsett att förskottsvis utanordnas redan under 1914. För 1916 anvisades också 1,500,000 kronor, och sålunda ha för vart och ett av åren 1914—1916 1,500,000 varit disponibla. Då är det väl lämpligt att fortsätta med detta ingalunda obetydliga anslag och ej rusa på och höja det till inemot 2,000,000 kronor. Det föreligger redan nu från 1915 besparingar på 100,000 kronor, och sålunda skulle man enligt Kungl. Maj:ts förslag få till sitt förfogande 1,600,000 utan att höja anslaget, som motionärerna velat. Och det är väl ändå under nuvarande statsregleringsperiod av vikt och betydelse att icke särskilt forcera sådana anslag. Här tvingas ju staten till att upplåna medel till mer än 5 procents ränta. Tror någon, att om vederbörande skulle betala ränta på detta anslag det någonsin kunde förräntas till detta belopp? Nej, det får naturligtvis gå ut i förhoppningar på framtiden, det får skrivas på det kontot.

Vidare vill jag påpeka, att det har särskilt från Norrland framhållits, att det torde bliva brist på arbetsfolk; det är ej så många månader sedan en framställning gjordes om att Ostkustbanan ej borde påbörjas, just därför, att man förutsåg, att det skulle uppstå brist på arbetskraft. Jag vill då fråga: är det skäl att höja ett så pass drygt anslag, som ej under de senare åren kunnat utnyttjas till sitt fulla belopp, och är det skäl att göra det just nu, under innevarande statsreglering? Är det vidare lämpligt, att, som en talare förordat, särskilt öka arbetskrafterna i lantbruksstyrelsen för att denna skall kunna hinna med vad som då skulle erfordras? Ej heller kan man väl giva sig till att bevilja anslag i tanke att man får slarva sig fram med undersökningen, endast för att det högre anslaget skall kunna utnyttjas.

Jag finner för min del så många skäl för min ståndpunkt anförda både i statsrådsprotokollet och sedermera, att jag måste instämma i reservanternas förslag, som är lika med den kungliga propositionen.

Herr Fahlén: Jag kan i stort sett instämma i herr Holmquists uttalande i denna fråga. Han har i sitt anförande besvarat i väsentlig mån det djärva påstående, som gjordes av utskottets vice ordförande, att ett anslag på 1,500,000 kronor vore den gräns, som utmärkte lantbruksstyrelsens förmåga att medhinna granskning av ansökningar om medel ifrån ifrågavarande anslag. Det visade sig ju, såsom det också påpekades,

att lantbruksstyrelsen under nästföregående år kunnat hinna med granskning av ansökningar till ett belopp av i runt tal 1,700,000 kronor. Det är icke sagt, att detta betyder maximigränsen för styrelsens förmåga, utan möjligen torde den kunna komma något därutöver, och det är så mycket mer antagligt som det nu föreligger hos riksdagen en motion, väckt av ett stort antal ledamöter i andra kammaren, åsyftande förstärkning av lantbruksstyrelsens arbetskrafter just på detta område. Den avser anställande av en särskild tjänsteman, som företrädesvis skulle ha till uppgift att sysselsätta sig med norrländska jordbruksfrågor. Om, såsom jag hoppas, riksdagen välvilligt beaktar denna motion, förefaller det mig som om de väsentligaste betänkligheterna mot beviljande av detta högre anslag borde kunna fara. Det är ju också uppenbart, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke har haft samma skäl för avprutning av anslaget som det av reservanterna nu företrädesvis åberopade. Statsrådet säger nämligen i statsrådsprotokollet, att han skulle önska att kunna föreslå anslaget till samma belopp, som det tidigare en gång varit. Ty det förhåller sig alldeles icke så, som herr Lindblad sade, att det nu är fråga om en alldeles ny ökning av detta anslag; det har redan i 1915 års stat varit upptaget till 1,900,000 kronor. Motionen avser ju endast att återföra det till samma belopp, som då beviljades.

Om användning av norrländska avdikningsanslaget. (Forts

Statsrådet åberopar uteslutande, såvitt jag förstår, statsfinansiella budgetskäl. Han säger, att hänsynen till nödig sparsamhet har föranlett honom att icke tillstyrka ett högre anslag än 1,500,000 kronor. Skulle emellertid riksdagen finna detta anslag så behjärtansvärt, att riksdagen anser sig kunna bifalla motionärernas framställning härutinnan, är jag förvissad, att alla de betänkligheter, som Kungl. Maj:ts regering haft, skola övervinnas, och att det nog skall finnas utvägar att kunna använda detta anslag. Jag tror för övrigt, att var och en, som känner förhållandena, skall vara enig med mig och dem, som tillstyrkt ett högre anslag, att knappast något anslag eller någon åtgärd till befrämjande av det norrländska jordbrukets utveckling och de norra landsdelarnas kolonisation varit av en så stor och genomgripande betydelse som just detta anslag. Och följaktligen kan man också skäligen vederlägga herr Lindblad ifråga om hans farhåga att de medel, som på sådant sätt nedläggas i Norrlands odlingsbara jord, icke skulle förränta sig. Har man en sådan uppfattning, så får jag säga, att det är rätt underligt, att man överhuvudtaget vill vara med om detta anslag, d. v. s. visa ett så pass stort tillmötesgående som att bevilja 1,500,000 kronor. Nej, det förhåller sig nog så, och det tror jag, att varenda norrlänning kan vitsorda, att knappast något anslag eller någon speciell åtgärd från riksdagen hittills varit ägnad att lämna så snara och lyckliga resultat som just detta anslag, som under en följd av år beviljats, och på grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om användning av norrländska avdiknings-anslaget. (Forts.)

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Vi ha nu hört representanter från Norrland och Dalarne yttra sig angående detta anslag, och det är ju helt naturligt, att de ha varmt förordat detsamma.

Ingen har bestritt, att det är ett anslag, som både gjort gott och varit behövligt, men när Kungl. Maj:t i sin proposition har av budgethänsyn satt anslaget till 1,500,000 kronor och när riksdagen har fått sig bekant genom utskottet eller av mig, som, för att citera den siste ärade talarens yttrande mot mig, haft ett så djärvt påstående, att det icke skulle kunna i lantbruksstyrelsen avverkas ärenden angående anslag till högre belopp än 1,500,000 kronor, ett påstående, som grundar sig på lantbruksstyrelsens utlåtande, då är frågan huruvida det är skäl att under sådana förhållanden och i dessa tider på grund av enskilda motionärers framställning höja ett anslag från 1,500,000 kronor till 1,900,000 kronor. Då man kan med säkerhet säga, att åtminstone denna förhöjning på 400,000 kronor icke kan komma till användning, kan det då vara skäl till en sådan höjning?

Den siste talaren sade, att det var här fråga om en nedprutning. Det är ju en sanning med modifikation. Det är sant, att riksdagen år för år 1915 beviljade 1,900,000 kronor, men, såsom jag förra gången jag hade ordet tydligen sade, av dessa skulle 400,000 kronor få förskottsvis användas redan under år 1914, då anslaget endast var 1,100,000 kronor. Sålunda ha vi år 1914 haft att tillgå anslag på 1,500,000 kronor, år 1915 1,500,000 kronor, år 1916 1,500,000 kronor, och nu är det likaledes meningen, att ett lika stort anslag skulle beviljas för år 1917. Det är sålunda en konstant siffra, och då synes det mig vara i hög grad tvivelaktigt, om första kammaren verkligen bör gå med på att höja detta anslag. Jag vågar säga, att det är onödigt, icke för själva sakens skull men emedan anslaget icke kan bli till fullo använt, och det i dessa tider.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Greve Wachtmeister, Axel: Herrar Holmquist och Fahlén ha särskilt vänt sig mot det av utskottets vice ordförande anförda skälet mot förhöjning av anslaget, då han yttrade, att det icke skulle kunna avverkas. Det må härmed vara hur som helst, detta kan möjligen ändra sig. Det är emellertid icke det skäl, för vilket jag böjt mig, utan det huvudskäl, som föranlett mig att hålla mig till Kungl. Maj:ts proposition, är vad departementschefen anfört i avseende på budgethänsynen. Vore icke dessa hänsyn, utan vi befunno oss under normala förhållanden, så vore det sannolikt, att alla skulle vara med om anslagsförhöjningen, men vi leva icke under normala förhållanden, och då ställer sig saken för mig så: är denna fråga av den vikt och betydelse, att vi böra taga avstånd från de sparsamhetshänsyn, som gå såsom en röd tråd genom statsverkspropositionen, eller är detta ett tillfälle, då sparsamhet kan iakttagas

utan större olägenhet? Och då har det stått klart för mig, att vi nu icke böra höja denna summa av 1½ miljon kronor, som redan i och för sig är en högst betydlig present till Norrland. Att låta bli att öka denna summa med 400,000 kronor, det kan icke vara av den olägenhet, att vi icke böra taga hänsyn till sparsamhetsprincipen.

Om användning av norrländska avdiknings-anslaget. (Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Jag begärde egentligen ordet, då jag hörde den sista ärade talaren uttala den uppfattningen, att här icke vore någon större olägenhet av att begränsa anslaget till 1,500,000 kronor. Om man ser på den kungl. propositionen, så framgår därav, att vid 1915 års slut lågo och väntade på sitt avgörande ansökningar om medel från detta nyodlingsanslag till belopp av 5,800,000 kronor i runt tal. Man måste väl då säga sig, att de personer, som stå bakom dessa ansökningar, ha rätt att tycka, att det är egendomligt att de få år efter år vänta på att få sina ansökningar prövade och sina anslagskrav beviljade.

Med en sådan summa som 5,800,000 kronor framför sig, en summa, som jag förmodar i närvarande stund är betydligt ökad, är det väl naturligast, att anslaget bestämmes till 1,900,000 kronor.

Det är bara detta jag velat säga.

Herr Lindblad, Ernst: Ja, det förhåller sig för visso med detta anslag på samma sätt som med anslaget till väganläggningar, som vi ha höjt på de sista åren till 2½ miljoner kronor, att det ligger hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inne ansökningar och utredda förslag till mångdubbla beloppet. Riksdagen har emellertid funnit det lämpligt att begränsa sig till detta stående belopp och inte för enstaka år företaga höjningar, ty eljest blir det fler och fler ansökningar, ty nog finns det folk, som vill dika och bygga vägar. Men jag betvivlar, att svenska staten har råd att under nuvarande brydsamma penningkonjunkturer öka med hela 400,000 kronor ett anslag, som ännu aldrig utgått med ett så stort belopp, som nu av Kungl. Maj:t är föreslaget, ty av det belopp, som anvisades för två år sedan, utgjorde en del ett tilläggsanslag till vad som föregående år beviljats och utgick även delvis för det året. Jag kan icke finna den åtgärden lämplig, och därför tror jag, att riksdagen handlar klokt, om den här liksom beträffande vägbyggnadsanslaget begränsar sig till vad som är möjligt att uppnå.

Herr Swartz: På grund av den förda diskussionen kan jag icke underlåta att såsom min uppfattning i denna sak uttala, att nog är situationen sådan, att kammaren och riksdagen gjorde klokast uti att följa Kungl. Maj:t i denna punkt. Tiderna äro icke sådana, att man skall öka ett anslag, där Kungl. Maj:t icke ansett det vara erforderligt. Kungl. Maj:t har dock prövat denna fråga från alla synpunkter, och det lärer väl icke vara någon av de här närvarande, icke ens någon norrlandsrepresentant, som kan bestrida, att chefen för jordbruksdepartementet har ett levande in-

Om användning av norrländska avdiknings-anslaget. (Forts.)

tresse för det ändamål, som det är meningen att med detta anslag fylla. Kungl. Maj:t, som har den vidare utsikten över situationen, har funnit, att tidpunkten är synnerligen olämpligt vald för att nu öka ett anslag, som under de närmast föregående åren faktiskt utgått med samma belopp, som Kungl. Maj:t nu föreslagit. Och komma så härtill alla de här upplysta omständigheterna, särskilt att det är åtminstone skäligen osäkert, huruvida man under år 1917 har möjlighet att använda ett större belopp än det, som Kungl. Maj:t begärt, så förstår jag icke annat, än att alla skäl tala för att nu stanna vid vad Kungl. Maj:t föreslagit. Jag ber således att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle avslå utskottets hemställan, så vitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i punkten 46 av sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalles denna framställning oförändrad.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 34;
Nej — 79.

Punkterna 47—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85.

Anslag för verkställande av djupborrningar i Skåne m. m.

Under punkt 83 av föreliggande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för verkställande av djupborrningar i Skåne i enlighet med den av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta planen å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 140,000 kronor ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t finge härav under år 1916 låta av tillgängliga medel förskottsvis utanordna erforderligt belopp.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft tvenne inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet remitterade motioner, nr 14 i första kammaren av friherre *Hermelin* och nr 50 i andra kammaren av herr *Westman* m. fl., däri hemställts, att riksdagen behagade besluta, att för verkställande av djupborrningar i Skåne och sydligaste delen av Halland, i huvudsaklig överensstämmelse med såväl den av herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uti statsrådsprotokollet den 14 januari 1916 avgivna planen som ock med de av t. f. chefen för geologiska undersökningen uti utlåtande av den 13 november 1915 lämnade anvisningar, å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 202,700 kronor, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t finge härav under år 1916 låta av tillgängliga medel förskottsvis utanordna erforderligt belopp.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å friherre Hermelins och herr Westmans m. fl:s ifrågavarande motioner för verkställande av djupborrningar i Skåne i enlighet med den av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta planen å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 140,000 kronor,

ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t finge härav under år 1916 låta av tillgängliga medel förskottsvis utanordna erforderligt belopp.

Friherre Hermelin: Herr greve och talman, mina herrar! Såsom motionär i den föreliggande frågan må det tillåtas mig att yttra några ord. Jag hade dessutom en alldeles särskild anledning att nu begära ordet, till vilken jag ber att strax få återkomma.

Först ber jag då att få säga, att dessa djupborrningar utgöra ett led i den för Sverige så akuta bränslefrågan. Ja, man kan säga, att den löper fullständigt parallellt med torvfrågan. Även i torvfrågan står man i avvaktan på utomordentliga åtgärder och man väntar sig i synnerhet stort resultat av den torvinventering, som man hoppas inom kort må kunna igångsättas. Men om man även genom en sådan torvinventering lyckas konstatera befintligheten av en stor del väl belägna torvmossar, är problemet att utnyttja dessa mos-

Anslag för verkställande av djupborrningar i Skåne m. m. (Forts.)

sars bränslevärde ganska komplicerat, och jag vågar påstå, att problemet ännu icke är fullt löst. Helt annorlunda ställer det sig, om man kan konstatera kolförekomster. Det är en jämförelsevis enkel teknisk anordning att där kunna direkt tillgodogöra sig bränslemängden. Visserligen hava de skånska stenkolen under en föregående tidigare period icke kommit till den användning, man skulle hava velat. De hava legat efter i konkurrensen med utländska stenkol. Men under allra senaste tiden har det *alldeles tydligt visats*, att de skånska stenkolen i industrien och i samfärdseln kunnat komma till användning i långt större utsträckning, än man förut haft anledning förmoda. Därför synes det mig, att alla möjliga skäl föreligga för att söka öka denna produktion. Vi må komma ihåg, mina herrar, att värdet av de stenkol, som för 1915 importerades, vill jag minnas, gick upp till den ansenliga siffran av 150 miljoner kr., d. v. s. dubbelt så mycket som under året förut. Och det är även anledning tro — man kan vara fullkomligt viss därom — och jag är säker att herrar industrimän kunna giva mig rätt att vi en lång tid framåt hava att motse dyra kol, ävensom att det blir svårt att få kol.

För att belysa dessa djupborrningars natur vill jag endast nämna att det föreligger tvenne alternativ. Det ena, det längst gående alternativet, är att i Skåne söka finna förut okända kolformationer — liknande de engelska eller belgiska formationerna — och dessa belägna djupare än de nuvarande skånska kolfälten. Man hade tänkt sig i detta syfte verkställa djupborrning i trakten av Trelleborg. Denna djupborrning är tills vidare satt å sidan av de sakkunnige enär den skulle kosta betydliga penningar, men man har tänkt sig kunna till en början på kortare väg nå dessa lager genom en borrning vid Höganäs, denna skulle kosta ungefär 42,000 kronor.

Det andra alternativet för dessa djupborrningar är att söka erhålla visshet om de nuvarande skånska stenkolslagrens förekomst utanför hittills kända områden och de sakkunnige hava därvid föreslagit borrningar vid Ängelholm, Kullemölla och på Laholmsslätten.

Dessa sakkunniges alternativa förslag hava, kan man säga, vilat sedan 1901, togs ånyo upp 1913 och *förordas fortfarande* 1915. När nu Kungl. Maj:t framlade sin proposition i föreliggande fråga, följde helt naturligt Kungl. Maj:t till en början de sakkunniges förslag att åsidosätta det djupaste borrhålet vid Trelleborg. Men Kungl. Maj:t ansåg även, att såväl borrhålen vid Höganäs som på Laholmsslätten tills vidare skulle undanskjutas och att man endast skulle taga upp borrhål i Ängelholm och Kullemölla, det sista dock till reducerat djup. Kungl. Maj:t synes ha sett saken praktiskt och velat på kortaste väg komma till de säkrast möjliga kollager och kanske även ur kostnadssynpunkt velat utelämna borrningarna vid Höganäs och Laholm.

Emellertid har jag tillåtit mig att i en motion upptaga de sakkunniges förslag med hemställan hos riksdagen om anslag även till borrningar vid Höganäs och Laholm, en motion, som även upptagits

Anslag för verkställande av djupborrningar i Skåne m. m. (Forts.)

i andra kammaren. Utskottet har emellertid troget följt Kungl. Maj:t, men säger dessutom i sin motivering med anledning av det av mig i min motion framställda kravet att »utskottet anser emellertid, att djupborrningar i större omfattning än Kungl. Maj:t föreslagit böra komma till utförande endast för den händelse verkställandet av de av Kungl. Maj:t föreslagna borrningarna skulle därtill giva anledning».

Emellertid har nu, sedan utskottet fattat sitt beslut — och det är detta, herr talman, som givit mig särskild anledning att nu upptaga denna fråga — har, säger jag, Kungl. Maj:t till utskottet remitterat två från Skånska ingenjörsklubben ankomna skrivelser i ärendet. Dessa skrivelser kommo utskottet till handa först i går, så att utskottet således icke kunnat taga dem i omprövning vid sin behandling av föreliggande fråga.

Jag skall alldeles förbigå den motivering, som föreligger i dessa skrivelser och endast be att få uppläsa de klämmar, vari de utmynna. Den ena lyder: »Skånska ingenjörsklubben anser den i djupborrningsfrågan förebragta utredningen, så ock i andra länder vunna erfarenheter om värdet av djupborrningar vara av den art att en ingående undersökning medelst djupborrning jämväl i Skåne och södra Halland icke bör vidare undanskjutas, utan snarast möjligt beslutas och påbörjas» och det säges vidare, att »nödvändigheten av att söka genom alla tänkbara medel minska Sveriges beroende av utlandet i fråga om bränsle väl försvarar de kostnader, som kunna tänkas bliva nödvändiga för utförandet av sagda borrningar efter stenkol och andra nyttiga fyndigheter». Med dessa »andra nyttiga fyndigheter» avses de formationer av salter, som man har anledning tro skola förefinnas i de underst liggande kolformationerna.

I den andra skrivelsen från ingenjörsklubben har denna uti sin kläm *dels* velat framhålla, »att den anser det synnerligen önskvärt om jämväl det av de sakkunniga förordade djupaste borrhålet för undersökning av Skånes sydvästligaste del snart komme till utförande», *dels* velat frambära »ett uppslag till anskaffande av medel till utförandet av ej blott denna borrning, utan ock andra geologiska undersökningar, för det fall detta kan anses innebära något avseende».

Herr talman! Jag skulle med hänsyn till den motion, som jag har väckt, och med anledning av det omfattande intresse, som visats från såväl vetenskapens som teknikens och produktionens män, vara frestad att yrka bifall till motionen, men jag gör det icke. Jag anser, att frågan är av den stora vikt, att ett sådant yrkande från min sida icke nu bör förekomma. Men vad jag i stället, herr greve och talman, vill yrka är en återremiss. Och jag gör det därför, att utskottet må vid en förnyad behandling av frågan kunna tillgodogöra sig alla de uppslag, som kunna innefattas uti eller framkomma av de av Kungl. Maj:t till utskottet överlämnade framställningarna från Skånska ingenjörsklubben.

Herr greve och talman! Jag ber alltså få yrka att föreliggande punkt måtte få återremitteras till utskottet.

Anslag för verkställande av djupborrningar i Skåne m. m. (Forts.)

Herr Ericsson, Aaby: Som herrarna torde finna, är det ingen ny fråga, som här föreligger. Enskilda motionärer hava under en följd av år bragt denna angelägenhet inför riksdagen, men hava hittills icke vunnit gehör. Nu har emellertid Kungl. Maj:t tagit upp en del av frågan och gjort en saklig utredning samt framlagt en kungl. proposition angående djupborrningar vid Ängelholm och Kullemölla. Två motionärer hava emellertid velat utsträcka dessa djupborrningar även till Höganäs och Laholmsslätten. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra gå längre än Kungl. Maj:t föreslagit i detta fall, så mycket mera som skillnaden i kostnad skulle uppgå till över 60,000 kr.

Nu har den siste ärade talaren icke heller yrkat bifall till sin motion, utan har nöjt sig med att yrka återremiss. Därför skall jag endast be att få bemöta det yrkandet. Det grundar sig huvudsakligen därpå, att till utskottet har inkommit en skrivelse från Svenska teknologföreningen — men den sysselsatte sig den ärade talaren icke så mycket med — samt två skrivelser från Skånska ingenjörsklubben, båda daterade den 7 mars. I dessa skrivelser skulle enligt den ärade talarens mening givas en del upplysningar och uppslag. Jag ber då att få meddela, att, så vitt jag kunnat finna och flere med mig, som inom utskottet tagit del av dessa inlagor, innehålla de inga nya upplysningar, men väl ett nytt uppslag. I skrivelsen sägs nämligen: »En tanke som Skånska ingenjörsklubben därför i detta sammanhang tillåter sig framkasta är den, huruvida icke tänkbart vore att så ordna, att årligen en ringa del t. ex. 1 % av den vinst, staten har från de norrländska malmfälten, avsattes och i mån av behov ställdes till Sveriges geologiska undersöknings förfogande för praktiska undersökningar på annat håll inom landet.» Detta är egentligen det enda nya, men som herrarna torde finna, kan denna fråga omöjligen upptagas av utskottet till behandling eller föranleda till någon utskottets åtgärd, och under sådana förhållanden, ehuru jag visst icke vill motsätta mig en återremiss, om kammaren så skulle önska, anser jag det absolut onödigt och endast medförande tidsutdräkt.

På de skäl, som utskottet anfört, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Hermelin: Herr talman! Den ärade vice ordföranden i utskottet yttrade till en början, att jag förbigått Svenska teknologföreningens skrivelse, men det gjorde jag med avsikt, därför att den icke inkommit till Kungl. Maj:t, utan direkt till utskottet och att den förelåg på utskottets bord, då beslutet fattades.

Jag tager i motsats till den ärade utskottsordföranden för givet, att Kungl. Maj:t hade någon mening, då Kungl. Maj:t överlämnade till utskottet dessa båda skrivelser från Skånska ingenjörsföreningen. Meningen var väl ändå, förmodar jag, att utskottet i sin helhet skulle taga del av innehållet och göra

Anslag för verkställande av djupborrningar i Skåne m. m. (Forts.)

undersökningar och möjligen höra de sakkunniga personer i frågan, som kunde stå utskottet till buds.

Jag vill bara säga det, att frågan är så oändligt viktig, och jag vill belysa detta med ett exempel, som just framkommer i motiveringen till en av ingenjörsklubbens båda skrivelser. Jämför man nämligen förhållandena med Holland, så väcktes uti Sverige år 1900 den första motionen angående djupborrningar i Skåne, men att så sent som år 1903 fanns det ingen i Holland som trodde, att det där skulle finnas vare sig kol eller saltförande lager. Men sedan först efter 1903 jordborrningar systematiskt anordnats i Holland, har där konstaterats stora tillgångar av både kol och salter. Detta tror jag kan sägas lägga en ganska klar belysning på frågan.

Att jag icke nu ansett mig kunna yrka bifall till min motion beror därpå, att jag finner, att om ärendet återremitterades till utskottet, så bör utskottet med anledning av dessa ingenjörsklubbens skrivelser ytterligare kunna behandla frågan och även behandla den i samråd med såväl sakkunnige som andra till buds stående personer.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande av återremiss.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Man måste ju säga, att denna fråga om djupborrningar på åtskilliga håll i södra Sverige är en synnerligen svår fråga såväl ur rent teoretisk som rent praktisk synpunkt. Nu har Kungl. Maj:t med alla de möjligheter som stå till Kungl. Maj:ts förfogande tagit denna svårlösta fråga om hand och förelagt den för riksdagen i utrett skick och med begränsad rayon. Åtskilliga motionärer hava uttalat sig för ett annat tillvägagångssätt och framlagt sina motioner till förberedande behandling av riksdagens utskott. Tror man verkligen, att en återremiss i detta ärende nu skulle kunna föranleda därtill, att utskottet efter förnyat arbete skulle kunna i denna synnerligen speciellt vetenskapliga och ur praktisk synpunkt svårlösliga fråga bilda sig någon bestämd och klar mening. Jag kan icke föreställa mig, att så kan ske.

Jag ber vidare att få påpeka att, för att en återremiss i denna kammare skulle hava någon som helst betydelse, fordras även att medkammaren går med på en dylik återremiss. Jag känner icke, huru frågan ligger där, men detta är, som sagt, en nödvändig förutsättning för att en återremiss skall hava någon som helst betydelse.

Då emellertid frågan nu föreligger på det sätt, att den i den omfattning, Kungl. Maj:t har ansett den lämpligen böra företagas till praktiskt utförande, kommer — om riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts förslag — att finna sin lösning, och då ingenting hindrar, att ett annat år motionärernas framställning kommer till heders genom de vidare åtgärder Kungl. Maj:t efter ytterligare utredning av den delen av frågan kan komma att vidtagas, så kan jag icke finna annat än att kammaren handlar bäst genom att biträda utskottets förslag, vartill jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Anslag för verkställande av djupborrningar i Skåne m. m. (Forts.)

Friherre Hermelin: Jag är direkt uppkallad av den siste ärade talarens undran, huru frågan om återremiss låg i andra kammaren, och jag ber då att få meddela, att jag har förvissat mig om, att ett dylikt återremissyrkande där kommer att göras.

Jag vill med anledning av den ärade talarens motivering säga, att motiveringar växla, så att samma motivering som nu av denna ärade talare användes för icke bifall till min motion, samma motivering passade icke nyss för att nå ett annat syfte.

Nu är det alldeles visst och säkert, att varken enskilda motionärer eller korporationer skulle behöva göra framställningar eller Kungl. Maj:t behöva komma med propositioner till riksdagen ifall man icke kunde säga, såsom den ärade talaren sade, att frågan var svårbedömd, ty visste man, att det *verkligen* finnes kol, tror jag icke man behövde begära statsanslag. Då tror jag den saken skulle reda sig ändå. Men det är just därför, att frågan är så svårbedömd, som man anser att riksdagen bör kunna lämna anslag till saken.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Friherre *Hermelin* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i punkten 85 av sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;
Nej — 33.

Punkterna 86—88.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. understöd åt Svenska vägföreningen.

Punkten 89.

Under punkt 87 av föreliggande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understöd åt

svenska vägföreningen å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

Ang. understöd åt Svenska vägföreningen. (Forts.)

Utskottet hade i förevarande punkt på anförda grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning till understöd åt svenska vägföreningen å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 5,000 kronor.

Reservation hade avgivits av greve *Wachtmeister*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Greve Wachtmeister, Axel: Herr talman! Såsom kammaren behagade finna, har jag reserverat mig vid denna punkt och ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag anser nämligen, att den svenska vägföreningen arbetar för ett mål, som är av så pass stort statsintresse, att det väl motiverar det anslag av 10,000 kronor, som Kungl. Maj:t har begärt. Vägföreningen har enligt min tanke haft en stor mission att fylla. Föreningen har fyllt den väl och har säkerligen ännu under många år åtminstone att fylla samma mission.

Utskottet hänvisar till den omläggning av vägunderhållet som stundar. Men när man känner till hur pass fort eller rättare sagt huru långsamt det går med sådana omläggningar, kan man vara säker på att det kommer att dröja många år, innan den blir genomförd och att alltså föreningen har ännu många år att verka.

Såsom skäl för att icke bevilja mer än hälften av det utav Kungl. Maj:t begärda anslaget pekar utskottet på att svenska vägföreningen har så goda affärer, men dessa grunda sig på enskilda tillskott, och är det så att staten icke visar tillbörligt intresse eller att intresset icke är så stort, som bidragsgivarna skulle önska sig, är det mycket möjligt och sannolikt att dessa tillskott komma att minskas, och då är det troligt att föreningen går hårda tider till mötes, så att den icke kan fylla den uppgift, den uppställt för sin verksamhet.

Tills vidare, herr talman, skall jag inskränka mig till det nu sagda och ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Ericsson, Aaby: Inom utskottet erkände man villigt det goda arbete, som svenska vägföreningen har uträttat, men å andra sidan ställde man sig tveksam, huruvida man i dessa tider borde börja med ett nytt anslag, ty detta krav har ju, såsom kammaren vet, icke förut framställts inför riksdagen. Och så hände det, som det händer så ofta i livet, icke minst i riksdagen, att man enades om att gå halva vägen, och därigenom kom utskottet till att tillstyrka ett anslag på 5,000 kronor, vartill jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Herr statsrådet friherre Beck-Friis: Herr greve och talman! Det är under ett par år som svenska vägföreningen har varit i verksamhet. Föreningens verksamhet har uteslutande grundats på en-

Ang. understöd åt Svenska vägföreningen. (Forts.)

skilda medel. Den har fått en del donationer och bildat ett litet kapital av de ständiga ledamöternas inbetalningar, för övrigt lever den på årsavgifter. Under sådana förhållanden är det ju givet att man icke kan säga, att föreningen arbetar på någon fast grund, men föreningen har det oaktat enligt min åsikt utfört ett synnerligen landsnyttigt arbete.

Det torde väl vara få frågor, som vi kunna vara så ense om, som att det svenska vägunderhållet är illa skött. Låt vara att de sakkunniga, som nu hålla på med att utarbeta förslag angående nytt vägunderhåll och ny vägdelning, komma med goda förslag, så torde dock dessa förslag icke kunna antagas verka på det sätt, att själva vägunderhållet, i den mån det blir utfört av enskilda personer, i alla fall icke kommer att behöva en mycket noggrann förbättring mot vad som nu är förhållandet. Jag tror, att vad vi mest hava att vinna av vägföreningen är just att i detta avseende få de enskilda väghållarna intresserade för ett bättre vägunderhåll. Enligt sitt program anordnar föreningen föreläsningar. Hittills, när propositionen skrevs, har föreningen hållit icke mindre än 103 olika föreläsningar. Den har vidare anordnat förevisningar med praktiska vägkurser, den har även visat, huru vägar böra byggas och underhållas. Den förevisar såväl dyrbarare som enklare verktyg, vilka böra komma till användning vid vägars underhåll. Dessa kurser hava under år 1914 varit förlagda till Stockholm, Katrineholm och Boden; under 1915 hava dylika kurser hållits i Stockholm, Gävle, Mora, Uppsala, Umeå, Svedala, Karlsborg, Gamleby och Kil. Att dessa kurser verkligen hava ett gott erkännande om sig, visar bland annat den omständigheten, att järnvägsstyrelsen vid kurserna här i Stockholm låtit icke mindre än ett 30-tal banmästare och överbanmästare åhöra och följa kursen för att utbilda sig.

Föreningen har även utgivit en del publikationer om vägskötsel i allmänhet. Vidare har jag mig bekant, och det är även intaget här i propositionen, att föreningen vid flera tillfällen till sig fått remitterade frågor angående vägars både byggande och underhåll.

Om man ser på, var dessa kurser hållits, finner man att föreningens strävan otvivelaktigt är att verka över hela landet. Den anmärkning som gjorts mot kurserna har varit den, att kurserna varit förenade med en väl stor apparat. Detta har likväl antagligen berott därpå, att de hava hållits i närheten av städer, där vägunderhåll och vägbyggnader måste ske med större verktyg, om jag så må säga, än som för det enskilda vägunderhållet på landet användes. Då föreningen kom in med begäran om statsunderstöd och denna framställning remitterades till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, gjorde nämnda styrelse just den anmärkningen, att föreningen borde lägga mera an på att visa, hur lantmannen med de verktyg han har, plog, harv, sladd o. s. v., skall komma bättre till rätta med vägunderhållet. Detta har även jag framhållit i det yttrande, som åtföljer den kungl. propositionen, och jag tror mig veta att vägföreningen är villig att ställa sig en sådan uppmaning till efterrättelse.

Om man ser på föreningens inkomst- och utgiftsstat, finner man

att den för förra året har en balans på 10,000 kronor; men föreningen har också ansett, att den bör ytterligare utveckla sig, den vill anställa en sekreterare, och dess hemställan till Kungl. Maj:t går därför ut på ett statsanslag av 15,000 kronor. Mig synes det, som om det icke tillkommer oss att gå in på en prövning, huruvida föreningen bör anställa en avlönad sekreterare eller icke. Däremot tror jag, att det är skäl i att man stöder föreningen, så att den icke behöver upphöra med sin verksamhet. Till följd härav har jag föreslagit Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att täcka den brist, som uppkommit i föreningens budget, d. v. s. bevilja ett anslag av 10,000 kronor.

Ang. understöd åt Svenska vägföreningen. (Forts.)

Den tillgång, som föreningen skulle kunna hava för att fylla denna brist, är de ständiga ledamöternas nu kapitaliserade avgifter. Men jag undrar, om det verkligen vore ett gott råd, om man sade åt föreningen: tag ni till även den där lilla fonden, som ni har. Det vore att giva föreningen ett dåligt råd, som endast skulle hjälpa dem för i år, men som kommer att betydligt försämra dess ställning till nästa år.

Jag tycker därför, att om man har den övertygelse, som jag har, att svenska vägföreningen utför ett gott och nyttigt arbete, som icke fylles av någon statsinstitution, så bör man söka stödja föreningen. Min övertygelse är, att man gör detta på ett riktigt sätt, om man lämnar föreningen det anslag å 10,000 kronor, som föreningen behöver för att täcka den balans, vilken har uppkommit och hoppas jag därför, att riksdagen ville godkänna den kungl. propositionen.

Herr Holmquist: Herr talman! Jag ber först att få säga, att jag såsom offentlig man står i den allra största tacksamhetsskuld till här ifrågavarande förening för det arbete, den uträttat i det län, som jag närmast känner till, som jag tillhör. Det kan således icke ett ögonblick falla mig in annat än att såsom en ringa gärd av denna erkänsla säga, att jag utom all fråga skulle personligen hava varit med om att låta Kungl. Maj:ts proposition alldeles obeskuren gå igenom utskottets skärseld. Att så icke blivit fallet beror uteslutande därpå, att inom utskottet röster höjde sig för att man icke under de nu rådande förhållandena skulle på något sätt biträda framställningen om ett anslag till svenska vägföreningen. Det resultat, som föreligger i utskottets utlåtande, har sålunda fått karaktären av ett slags kompromiss. Trots att jag deltagit i detta kompromissförslag, ber jag få säga, att jag med allra största jämnmod skall bära, därest denna kammare anser sig böra höja beloppet till det av Kungl. Maj:t i propositionen föreslagna.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Lindblad, Ernst: Jag har inom utskottet talat för att detta anslag näppeligen borde beviljas, och skulle man verkligen önska att det skulle gå så, då tror jag att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag snarast är ägnat att leda därhän. Detta

Ang. understöd åt Svenska vägföreningen. (Forts.)

anslag är nämligen icke populärt i andra kammaren. Men då det nu blivit en kompromiss, har jag böjt mig för den. Jag försäkrar att vägföreningens verksamhet icke är så populär bland de djupa leden på vår landsbygd, som den själv tror. Vi hava sett utslag av kritiken även från sakkunnigt håll, ity att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen funnit sig böra opponera mot ett högre anslag och stanna vid att föreslå ett lägre, varjämte nämnda styrelse givit vägföreningens sekreteriat en välbehövlig erinran om, hur föreningen lämpligen bör ställa sin verksamhet. Att inrikta sig på en kommande lagstiftning och helt och hållet basera sig därpå samt att grunda sin verksamhet på ett tillvägagångssätt som kan vara lämpligt för underhåll av vägar i villasamhällen och intill större städer, men att alldeles glömma den verksamhet, som är lämplig för väghållare i gemen, tror jag icke är ett lämpligt förfaringssätt. Här veta vi, att det strides om vårt vägunderhåll från olika sidor, icke minst från automobilintresserade. Jag är den första att erkänna, att sedan automobiltrafiken kommit till, man måste sörja för ett bättre vägunderhåll. Det är likväl att märka, att det icke är mindre än 10 år sedan riksdagen, d. v. s. efter beslut av båda kamrarna, skrev till Kungl. Maj:t med framställning om att det skulle tagas i övervägande, huruvida det icke borde införas en automobilskatt, och såsom exempel anfördes att det kunde ske i form av en stämpelavgift. Det har emellertid ännu i denna stund icke kommit något svar härpå från Kungl. Maj:t, fastän nu i det sista har den sittande vägkommittén börjat tala om saken. Men kunde det tänkas någon bättre användning för en automobilskatt än att den ginge till detta ändamål direkt, just för att understödja vägföreningen? Där tror jag, att vägföreningen hade det allra bästa tillfälle i världen att hämta upp bidrag från rätt plats.

Jag tror, att vårt vägväsen i hela landet skulle kunna väsentligen förbättras med ett par mycket obetydliga och relativt mindre kostsamma anordningar — jag menar införandet av vägfogdar samt en bestämmelse därom att de avsynande länsmännen och synenämnderna icke skulle fordra att vägarna grusades årligen jämstruket överallt, lika över hela vägbanan, utan att man skulle flicka eller underhålla, när helst det visade sig gropar i vägen. Man borde sålunda inskränka sig till lappandet och botandet av förefintliga brister, men icke taga en sådan där allmän påfyllning överallt. Ville man införa detta system och medgiva att vederbörande vägfogde vore berättigad att använda framkörda fyllnadsämnen av kraftigt och grovt grus eller makadam för att därmed fylla groparna strax som de uppstå, vore vår vägfråga i stort sett löst. Missnöjet med vägunderhållet, och det är delvis ej så litet uppskruvat, skulle till betydlig del kunna lätt nog avhjälpas.

Jag skall nu icke upptaga kammarens tid vidare, men om kammaren över huvud taget vill hava anslaget, gör den klokt

i att bifalla kompromissyrkandet och icke försöka sig på den vägen att bevilja det av Kungl. Maj:t föreslagna högre beloppet.

Ang. understöd åt Svenska vägföreningen. (Forts.)

Herr Petersson, Alfred: I enlighet med den ståndpunkt jag intog i utskottet ber jag också nu att få yrka bifall till utskottets förevarande förslag. Jag gör det verkligen bland annat därför, att jag icke är alldeles säker på att, därest man i denna kammare skulle frångå utskottets förslag och alltså bevilja det högre anslaget, det vore utan risk för att man i en eventuell gemensam votering kunde förlora alltsammans i enlighet med den gamla regeln: den som gapar över mycket, mister ofta hela stycket.

Det är därför av intresse för att riksdagen verkligen skall bevilja något behövligt anslag för vägföreningen, som jag yrkar bifall till utskottets förslag, och jag tror som sagt att kammaren handlar klokast i sakens eget intresse, om kammaren bifaller utskottets hemställan.

Greve Wachtmeister, Axel: Herr Lindblad har talat om automobilskatt, och frågan om automobiler har ofta blandats ihop med den nu förevarande. Jag får dock säga, att jag tycker dessa båda saker behöva alls icke vara oupplösligt förenade med varandra. Vad automobilskatten beträffar, så kommer den nog ändå, vare sig vi bevilja de 10,000 kronorna, eller vi icke göra det. Automobilerna äro icke populära på sina håll, det vet jag, men inte kan herr Lindblad tillintetgöra automobilerna genom att man minskar anslaget till hälften av det begärda!

Herr Alfred Petersson nämnde något om möjligheten av att andra kammaren skulle ändra ståndpunkt i denna fråga liksom att andra kammarens utskottsledamöter skulle göra det; men det är väl en sådan sak, som vi icke få taga hänsyn till. Var och en i denna kammare får väl rösta efter sitt samvete, och så får andra kammaren göra vad den anser vara riktigt.

Herr talman, jag yrkar fortfarande bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att i avseende å nu föredragna punkt vore yrkat dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjorde herr vice talmannen enligt dessa yrkanden propositioner och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. understöd åt Svenska vägföreningen. (Forts.)

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i punkten 89 av sitt utlåtande nr 24 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;
Nej — 34.

Punkterna 90—98.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 16 och 17 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lönereglering för viss personal vid lantbruksinstituten vid Ultuna och Alnarp samt vid egendomarna Ultuna och Alnarp med underlydande gårdar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. revision av resereglementet.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts den 10 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande nr 4, i anledning av herr Roséns motion nr 81, angående revision av resereglementet.

I anslutning till vad herr *Rosén* hemställt i berörda motion hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att första kammaren skulle besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om revision av gällande resereglemente.

Reservationer hade avgivits

av herr *Danström,* mot vissa delar av motiveringen, samt

av herrar *Kjellgren, Tisell* och *Norman,* vilka hemställt, att ifrågavarande motion ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Hallberg: Herr greve och talman, mina herrar! En motion i enahanda syfte, som den förevarande väcktes vid förra årets riksdag, och under dess behandling i vederbörande utskott bidrog jag till utskottets betänkande, som utmynnade i avslag å motionen. Det må icke förtänkas mig, om jag i år intager samma ståndpunkt,

liksom jag vågar förutsätta, att kammaren icke heller är sinnad att besluta på annat sätt än i fjol, synnerligast som frågan, såvitt jag kan finna, befinner sig i oförändrat läge.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Såvitt jag förstår, har det varken i den tidigare väckta motionen eller i denna ifrågasatts, att staten på senare tider i större mån än vid resereglementets tillkomst åsamkats utgifter, men väl har det påståtts, att på senare tider tillkomna faktorer göra det möjligt mer än förr för en resande att till sin fromma göra besparingar. Nu gäller det att undanrödja denna möjlighet, varigenom också besparingar naturligtvis skulle uppkomma för statsverket. I detta avseende anser nu utskottet tillämpningen av den s. k. självkostnadsprincipen vara att anbefalla, och utskottet finner denna utväg så mycket mera värd att tagas i övervägande, som nu gällande resereglemente, enligt utskottets uppfattning, icke är alldeles främmande för denna princip. Utskottet åberopar t. ex., att rätt till ersättning för sovplats å järnväg är beroende på den resandes uppgift, att han verkligen begagnat sig av sådan plats. Utskottet hänvisar vidare till vissa paragrafer i resereglementet, som utskottet anser innebära tillämpning av självkostnadsprincipen.

Nu tror jag likvisst, att utskottet dels något förvanskat begreppet självkostnadsprincip, och dels missförstått de av utskottet åberopade paragrafer i resereglementet. Såvitt jag kunnat finna, förekommer icke i resereglementet någon tillämpning av självkostnadsprincipen utom i 10 § 2 mom., men som en ren undantagsbestämmelse, tydligen därför, att någon annan utväg icke funnits att använda. Vad utskottet hänför sig till är naturligtvis icke självkostnadsprincipens tillämpning, utan innebär endast att den resande icke får lämna oriktiga uppgifter. Han får t. ex. icke säga, att han rest 5 mil i stället för rätteligen 2, eller att han företagit en annan resa eller använt annat färdsätt, än han i verkligheten gjort. Men uppgiver han dessa fakta sanningsenligt, kunna siffrorna i hans reseräkning kontrolleras, vilket däremot icke är fallet, om självkostnadsprincipen användes, ty då måste man lita jämväl på de siffror, som finnas upptagna i reseräkningen; i regel kunna de icke kontrolleras. Detta synes mig vara skillnaden.

Utskottet påpekar vidare, att införande av självkostnadsprincipen icke innebär någon risk, ty det är belagt med ansvar såsom för tjänstefel att lämna oriktiga uppgifter i reseräkningar. Det kanske hade varit lämpligt, att utskottet gjort den restriktionen, att detta endast gäller ämbets- och tjänstemän, men det är ju åtskilliga andra personer, som också tillämpa resereglementet.

Låtom oss nu emellertid antaga, att självkostnadsprincipen skulle låta sig tillämpas! Jag frågar då, om detta system verkligen skulle medföra besparingar för statsverket. Antag att tre eller fyra personer eller färre, som göra en färd till ett gemensamt förrättningsställe, skulle vara i tillfälle att begagna sig av samma skjuts eller samma automobil, men få betalt endast för vad denna resa verkligen kostar. Ordnas det på detta sätt, är det väl antagligt, att dessa personer icke bry sig om att packa ihop sig i samma åkdon, utan att var

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

och en tager sin skjuts eller sin automobil. Om ett sådant skådespel kan vara mera tilltalande, lämnar jag därhän. Jag antager nämligen, att det icke kan ifrågasättas, att dessa personer skulle tvingas att åka tillsammans, ty detta skulle förutsätta ett stadgande om visst minimum eller maximum av resande, som på detta sätt skulle packa ihop sig, vilket återigen skulle vara beroende på de resandes volym och vikt. Näppeligen kan angelägenheten ordnas genom allmänna föreskrifter. Resenärer, som hava en sådan volym som t. ex. jag och herr Klefbeck, kunna nog reda sig mycket väl, men sådana volymenheter som, vad skall jag säga, vissa andra herrar i kammaren av mera framstående kroppslig valör skulle nog få ganska svårt att klara sig tillsammans med andra i ett gemensamt åkdon. Jag tror således, att denna utväg erbjuder oövervinnerliga svårigheter.

I fråga om användande av cykel, som också talas om såväl i motionen som i utskottets betänkande, förhåller det sig på samma sätt, att, om det föreskrives ersättning för färd med cykel — en ersättning, som naturligtvis måste ställas vida lägre än ersättning för skjuts — ingen resande lärer använda cykel, utan annat färdsätt. Det torde således icke i detta fall bli någon besparing för statsverket.

Vidare talas det om att anlita spårväg. Jag vågar ifrågasätta, huruvida detta färdsätt har nämnvärd betydelse. Såvitt jag känner, finnas icke spårvägar annat än i städerna; och enligt reseregelementet gäller det, att ersättning icke utgår för färd inom stads planlagda område.

Det talas vitt och brett i utskottets betänkande om bristen i reseregelementet beträffande användning av automobil, och jag är villig medgiva, att härutinnan finnes en lucka, som bör fyllas, när tiden är inne. Men jag tror icke, att denna lucka kan fyllas nu. Ty det måste förutsättas officiella automobiltaxor, antingen för landet i dess helhet eller för vissa orter, t. ex. för varje län, för att överhuvud taget någon kontrollering skall vara möjlig av debiterade avgifter för färd med automobil. Utskottet menar sig hava gjort ett fynd, då det konstaterat, att konungens befallningshavande i Stockholms och Jämtlands län fastställt taxor för yrkesmässig automobiltrafik. Men detta är ingenting märkvärdigt alls. I Malmöhus län ha alltsedan automobilförordningens tillkomst taxor varit fastställda för yrkesmässig automobiltrafik, men det är att märka, att de växla i oändlighet. Man kan nästan säga, att det finnes en taxa för varje automobil, ty tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik anknyter sig till en bestämd automobil med ett bestämt registreringsnummer. Nu är det ju så, att automobiler växla väsentligt i kvalité, som ju rimligtvis bör öva inflytande på taxan. Vidare måste ju taxan bero på vilka vägar en i yrkesmässig trafik använd automobil är avsedd att befara och om dessa vägar äro ägnade att slita automobilen i större eller mindre grad. Det förefaller mig också, som om det icke skulle vara möjligt att i reseregelementet införa några allmänna föreskrifter angående färd med automobil, innan automobilväsendet fått större utveckling. Jag tänker mig, att man en gång

blir i tillfälle att fastställa vissa typer eller viss beskaffenhet hos de automobiler, som få användas i yrkesmässig trafik, och då kan det också vara tid att fastställa taxor.

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

Utskottet har slutligen påpekat, att det nu gällande resereglementet föranlett olika tolkning, och i den omständigheten funnit skäl för en omarbetning. Nu tror jag väl, att denna sak är något överdriven. Det skulle vara i högsta grad intressant att kunna granska de reseräkningar, som i motionen omtalas och som där hänföras till vissa fall, då oskälig ersättning kommit vederbörande resenärer till godo. Jag misstänker, att dessa räkningar kunnat justeras.

Nu säger utskottet, att ett nytt resereglemente bör vara konstruerat så, att det icke giver anledning till vare sig onödiga utgifter eller missbruk och icke gör kontrollen obehörigt svår, d. v. s. resereglementet skall vara idealiskt, om jag så får uttrycka mig. Jag känner icke den rutin utskottets majoritet besitter i att skriva författningar, men jag vill dock tro, att den är överväldigande, eftersom utskottet uttalar sig så, som det gör. Jag är villig medgiva, att tillämpningen av nu gällande resereglemente kan bereda en resenär någon behållning, dock icke, som jag nyss sade, i den omfattning, som man påstått. Jag är också villig medgiva, att resereglementets bestämmelser icke böra ha till syfte att på detta sätt i indirekt form bereda tjänstemän eller andra bättre avlöning. Men sakförhållandet är verkligen det för närvarande att vissa funktionärer icke för sina tjänsteuppdrag hava någon annan ersättning än de besparingar de kunna göra på resor. Jag vill t. ex. nämna personer, som av länsstyrelserna förordnas att inspektera sparbanker, ävensom lagfarna ledamöter i inskrivningsnämnder och åtskilliga andra. Det är mycket svårt att få personer att åtaga sig sådana uppdrag, då de icke för dem åtnjuta annan ersättning än ersättning enligt resereglementet, och de kunna endast genom att göra inskränkningar i sin egen bekvämlighet göra några besparingar å dessa resor. Är man nu villig att bereda dessa personer ett verkligt arvode för deras gärning, må det vara hänt. Men som det nu är ställt, kan jag icke se annat, än att det är oundvikligt att bibehålla de anordningar vi förnärvarande hava.

Ja, jag skulle ju kunna hava åtskilligt annat att säga, men jag vill stanna härvid.

Utskottet säger sig hava givit synnerligen goda skäl för sin uppfattning, att resereglementet bör omjusteras. Ja, det är ju glädjande, då man är nöjd med vad man företagit sig. Men jag kan dock icke finna, att dessa skäl äro goda och än mindre synnerligen goda.

Herr talman, jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Danström: Herr greve och talman, mina herrar! Denna fråga, om revision av gällande resereglemente, har under de senare riksdagarna växelvis remitterats till kammarens bägge tillfälliga utskott och där rönt olika mottagande. Motioner i ärendet ha tillstyrkts av andra tillfälliga utskottet, men avstyrkts av det första. Härigenom ha mellan de tillfälliga utskotten

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

uppstått en strid, som jag dock hoppas endast är tillfällig. Denna antagonism mellan utskotten hade i dag markerats därigenom, att vice ordföranden i första tillfälliga utskottet känt sig uppfordrad att bryta en lans för reservanterna i andra tillfälliga utskottet.

De skäl, som den föregående talaren anfört för avslag å motionen, synas till stor del vederlagda redan i utskottets motivering. Han har gjort det medgivandet, att det icke är så bra beställt med detta resereglemente, att icke i viss mån en omarbetning därav eller komplettering kunde behövas. Han tyckes, liksom reservanterna, erkänna, att resereglementet visserligen har sina brister, men hålla före, att Kungl. Maj:t nog kommer att avhjälpa dem på eget bevåg, när tiden är inne och, särskilt i fråga om automobilens införande i resereglementet, då vederbörliga taxor blivit fastställda.

Jag kan dock icke förstå, att då brister i resereglementet erkännas, riksdagen icke bör uttala sig inför Kungl. Maj:t för en behövlig och tidsenlig omarbetning. Då denna kammares andra tillfälliga utskott vid 1914 års första riksdag tillstyrkte en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet, voro herr Steffens och jag — de enda nu kvarvarande i utskottet från den tiden — övertygade om behovet av en sådan revision. Starka skäl hade också inom utskottet anförts härför av två ledamöter, som tillhöra länsstyrelser i skilda delar av landet och som sålunda äga rik erfarenhet i fråga om resereglementets tillämpning. Landssekreteraren i Malmöhus län tyckes hava en något olika syn på saken. Men i detta tätt befolkade och av järnvägar genomkorsade län är man sannolikt mindre beroende av landsvägsresor, skjutsstadga och skjutsstationer. Det är nog därför herr Hallberg anser en lätt retuschering och komplettering av resereglementet tillräcklig.

Ingenting har emellertid inträffat, som kunnat föranleda mig att frånträda den ställning till frågan, som jag intog år 1914, icke ens den föregående talarens argumentering. Visserligen har det inträffat, att revisionsförslaget icke vunnit majoritet i denna kammare vare sig vid 1914 års förra riksdag eller vid 1915 års riksdag, medan däremot andra kammaren i fjol utan gensägelse och utan votering för sin del beslöt en skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om resereglementets välbehövliga omarbetning. Men ytterligare starka skäl synas mig sedan år 1914 hava tillkommit, som tala för en revision med det snaraste.

Då gällande resereglemente utfärdats så sent som år 1907, kan det knappast på grund av ålder kallas föråldrat. Men det vilar på ett föråldrat system, vilket visat sig olämpligt och svårtillämpligt under den snabba utveckling, som kommunikationsväsendet här i landet tagit under de senare åren.

Jag skall för min del icke inlåta mig på frågan om självkostnadsprincipen som grund för själva reseersättningen — utskottets betänkande lämnar härom en ganska uttömmande redogörelse och motivering — ej heller vill jag påstå, att staten kan göra

några avsevärda besparingar på en omläggning av systemet, ehuru belysande exempel anförts inom utskottet, som tyda på att så komme att bliva fallet.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Jag vill endast hålla mig till vad reservanterna och delvis även den föregående talaren medgivit vara obestridliga brister i resereglementet, och jag anser redan detta tillräckligt motivera en anhållan om revision av detsamma. Ja, jag tror mig kunna yrka bifall till utskottets hemställan på grund av vad reservanterna anfört.

Att å ena sidan regeringsrätten och å den andra Svea hovrätt och högsta domstolen helt olika tolkat en viktig bestämmelse i 20 § bevisar, att här förefinnes en betänklig otydlighet, som återverkar på hela tillämpningen av resereglementet. Det är också ett känt faktum, att denna bestämmelse tillämpas olika i olika delar av landet. Utskottet har också förvissat sig om, att denna och andra oklarheter i resereglementet vålla de kontrollerande myndigheterna stora svårigheter vid granskning av reseräkningar.

Att moderna, nu allt mera brukliga befordringsmedel, som vid reglementets tillkomst ej i större utsträckning användes, icke finnas i reglementet upptagna, är en även av reservanterna och den föregående talaren erkänd brist, men de antaga, att denna brist kan utan erinran från riksdagens sida avhjälpas genom en komplettering. Ett sådant tillägg torde dock kräva en omarbetning av flere paragrafer i reglementet och sålunda påkalla en verklig revision.

Slutligen avfärda reservanterna endast med en hänvisning till behandlingen vid förlidet års riksdag det viktiga skälet för en revision av resereglementet, att skjutsstationer indragits och varje år indragas, vilka icke längre hava någon betydelse för den allmänna samfärdseln, men av resereglementet måste förutsättas, såsom befintliga. Resereglementets anpassning till dessa nutida förhållanden är nödvändig och kräver en mera ingående revision. Skall en tjänsteresa nu företagas enligt resereglementets skjutsbestämmelse, måste icke sällan långa omvägar tagas. Det sker nog också i reseräkningarna, även om långresan icke företagits i verkligheten.

Man kan ju visserligen säga som reservanterna, att Kungl. Maj:t nog vidtager behövliga ändringar i resereglementet riksdagens bön förutan. Men avslår kammaren nu åter en framställning om resereglementets omarbetning, har ju kammaren i själva verket förklarat, att reglementet är bra, som det är. Visserligen är det min övertygelse, att en revision i allt fall förr eller senare framtvingas av omständigheternas makt. Men jag undrar ändå, om det icke vore framsynt av kammaren att ta det initiativ i frågan, som nu ånyo erbjuder sig. Här tala så många praktiska skäl för ett sådant initiativ i en angelägenhet, som icke på minsta sätt är partiskiljande.

De attacker mot betänkandets motivering, som gjorts av den

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

föregående talaren, skall jag överlämna åt en annan utskottsledamot att parera, enär jag, såsom av min reservation framgår, icke är meddelaktig i allt, som säges i motiveringen. Särskilt i fråga om uttalandet, att förslag till nytt résereglemente bör överlämnas till riksdagen för avgivande av yttrande, innan det av Kungl. Maj:t fastställes, har jag reserverat mig. Men härom anhåller jag att senare få framställa ändringsyrkanden, för så vitt utskottets hemställan i klämmen skulle bifallas.

I klämmen har vid tryckningen orden »för sin del» bortfallit. Jag tillåter mig därför formulera utskottets slutyrkande sålunda: »Utskottet hemställer, att första kammaren måtte *för sin del* besluta, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om revision av gällande resereglemente.»

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman, mina herrar! Nu förevarande fråga har grundligt debatterats de två föregånde riksdagarna; och jag får instämma med den förste talaren i, att inga nya skäl synas hava tillkommit för en revision av reglementet. Jag hade därför väntat endast en kort debatt i frågan, men då nu utskottets vice ordförande yttrat sig mycket utförligt för motionen och tillika bebådat ett ännu utförligare yttrande i samma riktning av en annan utskottsledamot, anser jag mig även för min del böra yttra några ord.

Uti sin motivering har motionären uttryckligen förklarat, att huvudsyftet med motionen är åstadkommandet av besparing med statsmedel; och går det genom hela motionen som en röd tråd, att denna besparing skulle vinnas genom att införa självkostnadsprincipen vid utgående av vissa resekostnader. Även enligt utskottets mening är det en huvuduppgift att åstadkomma en utredning ur nämnda synpunkter. Det är då synnerligen anmärkningsvärt, att utskottet icke ens vågat ställa i utsikt, att genom den ifrågasatta revisionen den åsyftade besparingen skulle kunna ernås. Tvärtom ställer sig utskottet i detta avseende mer än tveksamt, då utskottet talar om revisionens syfte att »om möjligt» minska kostnaderna vid offentliga förrättningar. För egen del har jag den bestämda uppfattningen, att en revision på denna grund skulle öka kostnaderna. Till de skäl, den förste ärade talaren i sitt anförande framhållit, vill jag tillägga, att det är väl känt, hur under senare år prisen stigit snart sagt på allting. I själva verket har det nog också nu gått så långt, att ofta, jag vill påstå i regeln, dagtraktamentena icke räcka till för därmed avsedda utgifter, utan uppstår på dem en brist, som måste täckas genom besparingar på resekostnaderna. Skulle nu dessa utgå efter självkostnadsprincipen, måste utan tvivel dagtraktamentena höjas i avsevärd grad, vartill kommer, att de blivande självkostnaderna skulle betydligt överstiga de nu faktiskt utgående.

Det förefaller mig sålunda, som om det icke funnes någon anledning att ur synpunkten av besparing för det allmänna före-

taga en revision av resereglementet; och lärer härmed även efter mitt förmenande den bärande grunden för en revision saknas.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Emellertid har utskottet även andra skäl för den ifrågasatta revisionen, men synas mig dessa i övervägande grad vara teoretiska spekulationer, som skulle äga föga värde i praktiken. Så anför utskottet beträffande nu gällande resereglemente, att självkostnadsprincipen inskjutits i bestämmelsen om fortskaffningskostnaderna, i det bland annat föreskrivits, att förrättningsman, om han löst biljett till ångbåt eller järnväg, icke får ersättning för dessa kostnader, därest han färdas avgiftsfritt, likasom att han icke heller får ersättning för sovplats å bantåg, om han icke använt sådan plats. Men icke kunna sådana bestämmelser motivera utskottets påstående, att »principiell oklarhet hos en författning lätt leder till osäkerhet i dess tillämpning». Att ställa sådana anspråk på konsekvens hos en författning av resereglementets art förefaller mig vara orimligt; och för övrigt förordar utskottet självt ett dubbelsystem.

Utskottet har också gjort en del detaljanmärkningar mot reglementet, och hava sådana även framkommit från andra håll. Jag vill dock i likhet med den förste talaren påstå, att dessa anmärkningar till väsentlig del bero på oriktig tillämpning. Jag kan icke följa motionären i hans påstående, då han i detta avseende på sid. 18 i motionen säger: »Om tillämpningen av resereglementet är barock, och detta synes nu vara till fullo ådagalagt, är det alldeles uppenbart, att detta förhållande icke kan ändras med mindre författningen revideras.» Det synes mig vara en enklare åtgärd att tillämpa författningen, sådan den är avsedd att verka. I det fall, vilket nämnda uttryck avser, är för övrigt bestämmelsen enligt min uppfattning så klar, att den ingalunda bör kunna föranleda någon vantolkning.

Emellertid vill jag medge befogenheten av två av utskottets detaljanmärkningar. Jag anser nämligen, att bestämmelser om automobiltrafik böra införas i reglementet. Svårigheter kunna visserligen därvid förefinnas; men lärer det ingalunda vara omöjligt att övervinna dessa. Likaså finner jag, att nya bestämmelser erfordras med anledning av det stora antalet indragna skjutsstationer. Bleve nu resereglementets bestämmelser kompletterade i dessa två avseenden, skulle därigenom udden brytas av de anmärkningar, som, nog icke utan skäl, gjorts, att i vissa fall alltför stora behållningar uppkommit på resekostnadsersättningar, och att sådana ersättningar utgå alltför ojämnt i de olika klasserna inom resereglementet. För min del skulle jag gärna biträtt en skrivelse i detta syfte, men jag kan ingalunda vara med om en allmän revision, allra minst på utskottets motivering.

Jag får därför på de skäl jag anfört, herr greve och talman, yrka bifall till den av herr Kjellgren m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7,30 e. m.

Herr Alkman: Herr talman! De båda talare, som haft anmärkningar att göra gent emot utskottets betänkande, såväl mot klämmen som mot motiveringen, ha icke kunnat undgå att erkänna, att det i alla fall finnes klara och tydliga brister i reglementet, som det enligt deras uppfattning hade varit lyckligt att kunna avhjälpa, men de ha icke någondera funnit dessa brister vara av sådan natur, att de påkalla sådana åtgärder, som av utskottet föreslagits. Det är således alldeles samma ståndpunkt, som kammaren två år å rad intagit i denna fråga. Man har på dessa håll icke kunnat finna, att de nya upplysningar, som var och en, som vill vara rättvis, väl dock måste medgiva, att utskottet lämnat i frågan — man har icke velat erkänna, säger jag, att dessa nya upplysningar varit av beskaffenhet att ändra den ståndpunkt, kammaren förut haft.

Det är ju alldeles klart, att när man i utskottet får om hand behandlingen av en fråga, om vilken man vet, att det finns en viss förutfattad mening hos en ganska kraftig majoritet, man företager en noggrann undersökning av frågan, innan man vågar sig på att intaga en annan ställning. Jag vågar påstå, att så varit fallet med andra tillfälliga utskottet i denna fråga, och jag vill utan att begå någon indiskretion visa, att så förhållit sig.

När utskottet först fick frågan om hand, hade man ännu icke klart för sig, att frågan om automobiltaxor låg annorlunda, än den legat vid föregående riksdagar. Man trodde därför icke, att förhållandena nu voro förändrade mot förr, utan ansåg, att man måste låta det förbli vid vad som varit. Man hade visserligen fullkomligt klart för sig, att reglementet i viktiga avseenden var bristfälligt — det framgick redan vid första läsningen av motionen — men man ansåg likväl, att motionen, låt vara med en välvillig motivering, skulle kunna avstyrkas och detta just på grund av att automobiltaxefrågan låg så, att reglementets brist i detta avseende icke för det närvarande kunde bli avhjälpt. Emellertid vågade man sig icke på att fatta beslut utan att se på frågan litet närmare. Då visade sig någonting, som, om man får döma av debatten vid föregående års riksdag, kammaren icke vetat, nämligen att åtminstone i två län officiella automobiltaxor redan finnas. Det viktigaste skälet, varför man förut icke velat göra någon ändring, var ju det att man trott, att sådana taxor icke funnos. Man fick nu veta, att officiella automobiltaxor verkligen finnas i det stora Jämtlands län och för viktigare router i Stockholms län. Sedermera har det framgått av upplysningar, som lämnats, sedan betänkandet avfattats, att sådana taxor finnas litet varstans även på andra håll. Den förste talaren har ju upplyst, att sådana taxor även finnas i Malmöhus län, fastän han anser, att de, förmodligen genom Konungens be-

fallningshavandes åtgärd, äro så växlande och konstiga, att det icke skulle vara möjligt att på dem grunda ett officiellt färdsätt inom resereglementet. Men det är en särskild sak, som Konungens befallningshavande i Malmöhus län väl får taga under omprövning, ifall man nu kommer till ett annat beslut, än den förste talaren önskar.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Som sagt, frågan togs upp på nytt, och vi satte oss i förbindelse med en hel del myndigheter, som ha med tillämpningen av denna förordning att göra. Jag kan upplysa, att så långt den undersökning utskottet företog kunde sträcka sig, möttes man på alla håll av de myndigheter, som ha med granskningen av reseräkningarna, d. v. s. tillämpningen och kontrollen av resereglementet att göra, med en mycket allvarlig och ingående önskan, att detta resereglemente måtte ersättas med ett nytt, mera rimligt, rättvist, lättillämpligt och användbart. Naturligtvis hava vi icke infordrat några officiella yttranden, utan endast samtalsvis frågat om det ena och det andra. Men jag vill säga, att det är ganska många av dessa myndigheter, med vilka vi talat, som faktiskt synts vara enhälliga i sin önskan att få en revision av resereglementet till stånd.

En annan sak, som också framgått av den behandling, som resereglementet undergått i utskottet, är att denna fråga verkligen är en svår fråga. Det är så oerhört komplicerade förhållanden som regleras genom detta resereglemente, att det är alldeles omöjligt, åtminstone för ett utskott, att ange så precisa och bestämt detaljerade riktlinjer, att direkt på dem en revision skall kunna grundas, utan har utskottet fått nöja sig med att i de mest allmänna och försiktigt formulerade ordalag angiva de riktlinjer, om vilka majoriteten inom utskottet dock kunnat ena sig. Jag tror icke, att den förste ärade talaren hade rätt, när han ville göra gällande, att utskottsmajoriteten i något anfall av självöverskattning skulle tagit sig för att mästra ett ganska gott reglemente och försökt tillvälla sig någon övermåttan stor lagstiftarekompetens. Det ha vi icke gjort. Vårt utlåtande, tycker jag, utmynnar i ett synnerligen försiktigt avfattat slutyrkande, varför jag icke kan fatta, huru det är möjligt att säga nej till något sådant. Emellertid, eftersom denna fråga enligt utskottets mening är så pass stor och betydelsefull, skall jag tillåta mig att i allra största korthet något exemplifiera de synpunkter, som för utskottet varit bestämmande, när utskottet kommit till det slut, som det gjort. Skulle jag i detalj taga upp alla de underligheter, som man vid behandlingen i utskottet funnit i detta resereglemente, och alla anmärkningar däremot, som man ansett befogade, skulle jag nödgas uppehålla herrarna mycket längre, än varken jag eller kammaren skulle finna önskligt.

Nu säger man, att gällande resereglemente av år 1907 icke är så gammalt, att det kan anses föråldrat. Denna utgångspunkt är oriktig. Reglementet är i själva verket från år 1865 och har sedan dess undergått ett par s. k. revisioner. År 1865 under-

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

gick det dittills gällande resereglementet en grundlig revision med anledning av att järnvägarna nyss tillkommit och man behövde få in dem i reglementet. De principer, som då genomfördes, äro ungefär desamma, som ännu finnas kvar. De ändringar, som gjordes år 1881 och år 1907, voro egentligen endast pålappningar, och tiden har sedan år 1865 gått långt förbi reglementet. Därför är det föråldrat, och genom sådana pålappningar har det blivit och blir för varje år allt sämre.

Det har redan påpekats av en föregående talare, som talade å utskottets vägnar, att resereglementet är svårtillämpligt. Det har även diskuterats om det uppseendeväckande fall, då de två högsta myndigheterna i landet på rättsskipningens område kommit till fullkomligt diametralt motsatta uppfattningar i fråga om den synnerligt viktiga § 20 i resereglementet. Denna paragraf stadgar, att en tjänsteman, som har förrättning inom det planlagda området för stad, köping eller annat därmed jämförligt samhälle, varest förrättningsmannen är bosatt, eller på ett avstånd ej överstigande 2 kilometer från bostaden, icke får dagtraktamente. Detta är naturligtvis en paragraf, som mycket ofta kommer till användning och har en stor materiell betydelse. Det är faktiskt så, att regeringsrätten genom upprepade prejudikat åt denna paragraf givit en viss tolkning. Sedan har det visat sig, att visserligen icke högsta domstolen i sitt nyss fällda utslag i ett dylikt mål — ty däri har domstolen lyckats komma runt det svårtolkade stället — men majoriteten av de ledamöter i högsta domstolen, som deltogo i behandlingen av målet, kommit till en mot regeringsrättens motsatt uppfattning. Jag har ganska svårt att förstå, huru den senaste ärade talaren kan med anspråk på verklig auktoritet säga, att han finner denna paragraf så klar, när det visat sig, att bägge de högsta myndigheterna i landet i fråga om paragrafens tolkning kommit till en motsatt uppfattning. Paragrafen måtte väl icke då vara så klar, som den ärade talaren förmenat.

Utom detta enstaka exempel skulle jag kunna komma med en hel rad liknande fall. Jag har bland mina papper här en promemoria på fyra maskinskrivna sidor, författad av en person, som haft att tillämpa resereglementet, och av denna promemoria framgår, att sådana otydligheter i resereglementet understundom äro så gott som omöjliga att komma förbi, och huru än den ena, än den andra paragrafen befinnes innehålla sådana otydligheter. Somliga av dessa bero naturligtvis på, att tiden gått resereglementet förbi. Jag skall taga blott ett enda exempel. Huru skall man förhålla sig i fråga om avbrott i järnvägsresa? Det är någonting, som icke finnes omtalat i resereglementet. En tjänsteman gör en längre resa och har flera förrättningar utefter en viss järnvägslinje. Han köper sannolikt direkt biljett och gör flera avbrott utan avsevärda kostnader, men han tager betalt för biljett för varje resbit för sig och gör en i resereglementet alldeles icke avsedd förtjänst på zontariffen. Huru detta

skall bedömas, vet man icke. Man kommer från det på så sätt, att man icke frågar efter, huru det hänger ihop med saken.

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

Ett av de viktigaste felen i resereglementet är, att det i själva verket är ett mot tjänstemännen, mot de resande synnerligen orättvist reglemente. Det är orättvist till att börja med på det sätt, att det endast är vissa klasser inom detsamma, som hava tillfälle att i någon större utsträckning göra sådana besparingar, som anses tillåtliga, under det att andra klasser alldeles icke hava det. Jag skall taga ett praktiskt exempel, som visar, huru orättvist och ojämnt det verkar, ett exempel från en särskild grupp av resor, som inom tjänstemannavärlden brukar kallas semesterresor, d. v. s. inspektionsresor, som merendels företagas på sommaren. En byråchef t. ex. reser ut på en inspektion och har en amanuens med sig såsom sekreterare. Byråchefen reser enligt tredje klassen och sekreteraren enligt fjärde klassen i resereglementet, men båda färdas i samma kupé, äta vid samma bord, tillbringa tiden tillsammans under alldeles liknande förhållanden och ha praktiskt taget precis samma kostnader. Byråchefen kan hela tiden göra sig förtjänst på skillnaden mellan avgiften till första och andra klass, hans sekreterare icke så. Om de resa på ångbåt, får byråchefen, som har två hyttplatser, ersättning för den, som faktiskt begagnas av hans sekreterare, vilken får betala för den och dessutom har betydligt mindre dagtraktamente. Slutresultatet på resan blir, att sekreteraren icke gör någon förtjänst, utan sannolikt förlust, under det byråchefen, som är bättre lottad, gör en ganska betydande förtjänst. Vad säga ni då själva om detta, har jag frågat vederbörande. Jo, svarar man, detta löses praktiskt på det sätt, att den förman, som icke skulle ekonomiskt gottgöra sin sekreterare för denna ojämnhet, knappast längre skulle anses förtjänt av medborgerligt förtroende. Det får ordna sig så, att en tjänsteman av sitt goda hjärta och kamratskap utjämnar den ojämnhet och orättvisa, som staten i resereglementet etablerat. Det kan icke vara riktigt eller staten värdigt, att ett sådant förhållande äger rum.

Men icke nog med, att det är ojämnheter klasserna emellan — vad den lägsta, sjätte klassen, beträffar är det givet, att ingen som helst möjlighet finnes för vederbörande resande att få något över på sin reseersättning, utan skola de få det att gå ihop, få de sköta sig med den allra största sparsamhet — sådana ojämnheter förekomma även dem emellan som tillhöra en och *samma* klass. Resereglementet verkar sålunda ytterst ojämnt bland annat genom den av utskottet anmärkta oförnuftiga beräkningen av dagtraktamente efter astronomiskt dygn, varav mycket ofta följer, att en person försöker få ut och fullkomligt riktigt också får ut tre dagtraktamenten för något över ett enda dygns resa. Detta förekommer naturligtvis framför allt i fråga om tjänstemän, som bo på orter, där tidtabellerna för järnvägarna äro sådana, att resan kan påbörjas mycket sent på kvällen och avslutas

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

tidigt på morgonen. Jag kan anföra ett mycket kuriöst exempel på, huru det förhåller sig i detta avseende i Karlstad. Dit kommer ett tåg strax före kl. 12 på natten, och jag har hört sägas av tjänstemän vid länsstyrelsen i Karlstad, att man emellanåt ansett sig böra undersöka, om tåget möjligen varit fyra eller fem minuter försenat för att kunna avgöra, om ett visst dagtraktamente skulle få utgå eller icke. Dylika bestämmelser äro naturligtvis alldeles orimliga. Det bästa man kunda uttänka skulle väl vara, att traktamentsdygnet räknades från den timma, då resan anträdes. Att räkna på sätt nu sker är fullkomligt orimligt och medför bland annat den oegentligheten, att tjänstemän, som bo på vissa orter, få fördelar, som tjänstemän av samma klass, boende å andra orter, icke hava. En obetydlig förskjutning i tågtidtabellen kan vidare medföra, att förmåner, som förut förmenats tjänstemän å vissa orter, nu plötsligt liksom fallna från skyn bli dem tillerkända eller tvärtom. Det kan icke vara rimligt — jag upprepar det — med sådana bestämmelser i statens resereglemente.

För övrigt lämnar resereglementet vissa frågor öppna, som vid tillämpningen giva de kontrollerande myndigheterna möjlighet till rätt mycket godtycke. En tjänsteman får t. ex. icke ersättning för snälltåg, när billigare persontåg kan användas. Denna princip har tillämpats så, att mellan Stockholm och Uppsala en tjänsteman aldrig får ersättning för snälltåg, därför att persontåg finnas, som anses göra tillfyllest, medan tjänstemän å andra orter få ersättning för snälltåg, dock endast efter självdeklaration.

Kort sagt, ur tjänstemännens egen synpunkt är resereglementet orättvist, ojämnt och ekonomiskt oberäkneligt, och det kan omöjligen skapa någon god anda bland tjänstemännen, att ett sådant resereglemente tillämpas år efter år.

Många av de ofullkomligheter, som vidlåda resereglementet, äro, såsom jag redan i början antydde, att härleda därav, att resereglementet faktiskt är föråldrat. Här har förut talats om en av de synpunkter, som med rätta i utskottets betänkande spela en så stor roll, nämligen att resereglementet i fråga om fortskaffningsmedlen icke följt med sin tid. Det pekas i betänkandet på att det icke hade varit rimligt, om man i början av 1860-talet, då järnvägarna tillkommo, sagt ungefär på samma sätt, som det förefaller mig, att motståndarna till en revision av detta resereglemente nu säga: vi skola vänta med att föra in järnvägarna i reglementet, tills järnvägsnätet blir i ordning i hela landet. Så gjorde man icke då, utan så fort en järnvägslinje av någon betydenhet kom till stånd, införde man järnvägarna i resereglementet. På samma sätt menar jag, att man, i samma varande stund har mycket större användning här i landet, än det moderna färdsättet med automobil, vilket utan tvivel i närvarande stund har mycket större användning här i landet, än järnvägarna hade, då de infördes i resereglementet, också bör

däri införa automobilerna. Det är faktiskt så, att en automobiltaxa gäller för hela Jämtlands län. Och man har icke där sådana besynnerligheter, som herr Hallberg konstaterade ifråga om taxorna i Malmöhus län. Den taxa, som i Jämtlands län varit gällande i två år och icke ändrats, är synnerligen resonlig för de resande, och jag är fullt övertygad om, att ifall förrättningsmännen i detta vidsträckta län finge använda denna taxa, det skulle medföra ganska avsevärd besparing för staten. Och man får härvidlag komma ihåg, att det icke endast är fråga om besparing i penningar. Det är även fråga om den besparing i tid, som en fast avlönad statens tjänsteman kan vinna genom att göra resan på kortare tid, så att hans arbetskraft mera normalt kan utnyttjas på annat sätt än genom att under längre tid sitta på landsvägarna i »rapphöna», som det hette förr i världen.

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

Medan jag talar om moderna fortskaffningsmedel, skall jag även nämna de båda andra, som utskottet talar om, nämligen spårvagn och cykel. Det har betraktats som en liten lustighet, att utskottet tillåtit sig nämna spårvagn, och jag tror, att den förste talaren sade, att detta fortskaffningsmedel vore utan all betydelse, såsom det också står i reservarationen, därför att, enligt hans uppfattning, inga spårvägar funnes utanför städernas planlagda område. Jo, det finns det visst. Från Stockholm ha vi spårväg till Lidingön, Råsunda och andra orter, från Göteborg till Långedrag och Mölndal, och de finnas även på andra ställen. Det är alldeles klart, att från så stora centra, som det här är fråga om, så många förrättningsresor utgå, att detta fortskaffningsmedel måste få betydelse. Jag skall giva ett ganska kuriöst exempel på vad det kan betyda. I ett regeringsrättens utslag, som jag här har i min hand — utslaget är daterat den 10 maj 1915 — omtalas en kapten, som var medlem av en inskrivningsnämnd, vilken skulle hålla sammanträde i Lidingö kommunalhus. Han reste dit ut och kom sedan med en reseräkning för skjuts från Stockholm till Lidingö kommunalhus och tillbaka, lydande å 8 kronor 10 öre. Mot detta gjordes i kammarrätten anmärkning. Man tyckte, att debiteringen var orimlig, därför att kaptenen kunnat använda spårvagn, då resan skulle kostat endast 60 öre. Kammarrättens revisionsavdelning ville avdraga 7 kronor 50 öre. Nej, sade kaptenen, jag skall hava 8 kronor 10 öre, och båda de dömande instanserna tillerkände honom 8 kr. 10 öre för en resa, som han bekvämare kunnat göra för 60 öre. Nu framgår det visserligen icke av handlingarna i målet, om han rest med skjuts eller använt spårvagn, men jag hoppas, att han icke burit sig så dumt åt, att han betalt 8 kronor 10 öre, då han kunnat resa för 60 öre. En kapten, som burit sig så dumt åt, borde då aldrig få runda majorshörnet eller betros med åtminstone en mera omfattande förvaltning av statens medel. Detta är ett praktiskt exempel, som visar, att frågan om spårvägarna ingalunda är betydelselös.

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

Vad cykel beträffar, gör man sig lustig över utskottets tal därom och säger: vad tjänar det till att medtaga cykel bland de moderna fortskaffningsmedlen? Reservanterna ha ett synnerligen starkt uttryck gentemot denna tanke. De säga: »lika litet som det å ena sidan lärer vara med billighet förenligt att fråntaga personer, som äga rätt att uppbära ersättning enligt resereglementet, men som använda egen velociped eller motorcykel, rätt till dylik ersättning, lika svårt, för att icke säga omöjligt, torde det vara att i reglementet inrycka normerande bestämmelser för ersättningsbeloppens storlek i dylika fall». Jag må säga, att skulle icke en statens utredningskommitté vara kapabel att knäcka svårare nötter än denna, vore det illa ställt, när det är fråga om att lösa problem som uppställa sig. Det borde väl ändå vara ganska lätt att normera den ersättning man är villig lämna personer, som i stället för skjuts använda cykel — velociped eller motorcykel. Det är klart, att användandet av cykel medför en viss kroppsansträngning, som vederbörande gärna må få ersättning för. Om man t. ex. skulle sätta ersättningen till hälften mot vad som utgår för skjuts, tror jag, att många tjänstemän i de lägre graderna skulle finna det vara för sig ekonomiskt fördelaktigt att använda cykel, och att det skulle bli ekonomiskt för staten, behöver icke närmare utvecklas, eftersom den ersättning staten skulle lämna endast skulle utgå med hälften av vad som nu utgår för skjuts.

Men, säger man ytterligare, om man skulle komma att tillämpa de principer utskottet här förordat, skulle kontrollen bliva ytterst svår. Jag tror, att vilken av kammarens ledamöter som helst kan vända sig till de myndigheter, som för närvarande kontrollera nu gällande resereglementes tillämpning, och av dem skall få uttalanden, som bibringa den uppfattningen, att svårare med avseende på kontrollen torde det icke gärna kunna bli, än det nu är. Kontrollen måste alltid bli lättare, ifall en hel del speciella ersättningar av olika slag såsom för transport av effekter m. m. bortfölle, ifall de kontrollerande myndigheterna finge att göra med fixa dagtraktamenten och de resande själva under tjänstemannaansvar finge deklarera utgifterna för biljett och skjutslega. Naturligtvis måste de kontrollerande liksom nu se till, att de resande av två alternativa fortskaffningsmedel icke använda det dyrare. Såsom bevis på, huru kontrollen ställer sig för närvarande, ber jag få peka på den oerhörda mängd anmärkningar, som resereglementets otydlighet och svårtolkade bestämmelser giva anledning till och vilka taga förvaltningsmyndigheternas, kammarrättens och regeringsrättens dyrbara tid i anspråk. Detta belyses bjärt i det år 1913 framlagda förslaget om inrättande av ett riksrevisionsverk. Där finnes ett officiellt uttalande, som jag kan stödja mig på. Å sid. 132—151 i detta betänkande lämnas en specificerad uppgift å de belopp, som till följd av kammarrättens revisionsavdelnings anmärkningar vid granskning av statens järnvägars, postverkets, telegrafverkets

och domänstyrelsens räkenskaper under åren 1901—1910 blivit av kammarrätten till betalning fastställda och i kronans kassa inbetalda. Det är således fråga om fyra stora statens affärsdrivande verk, och av de 196 särskilda belopp, som vid granskning av deras oerhört vidlyftiga räkenskaper under nämnda år anmärkts och till återbetalning fastställts, tillhörde icke mindre än 127 eller 65 % resereglementets gebiet. D. v. s. de ifrågavarande 127 felaktigheterna hava allesamman tillkommit på grund av detta resereglemente, som herrarna finna så utmärkt bra, att herrarna icke vilja hava det ändrat. Jag tycker, att detta är siffror, som verkligen äro bevisande.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Nu har man sagt under föregående debatter och även i dag, att det påpekade missförhållandet icke är resereglementets fel, utan att det beror på tillämpningen av detsamma. Herrarna få förlåta mig, att jag har svårt att uppskatta anmärkningens värde. Vem är det som tillämpar resereglementet? Jo, det är myndigheter, länsstyrelserna, kammarrätten och regeringsrätten. Om det nu är så, att resereglementet är bra, som det är, och de anmärkningar, som framställas, bero på, att tillämpningen är dålig, skulle ju de myndigheter, som hava tillämpningen av resereglementet om hand, icke begripa sig på att tolka det rätt. En sådan hård dom över dessa myndigheter hade jag icke väntat, åtminstone av de båda herrar ämbetsmän, som här fört det nuvarande resereglementets talan. Jag har icke anledning tro, att det skall bli lätt att skaffa bättre tillämpning av vare sig nu gällande eller ett kommande resereglemente än den tillämpning, som genom dessa myndigheter äger rum.

Ja, efter dessa anmärkningar mot resereglementet ber jag få säga några ord om de riktlinjer utskottet tänkt vara möjliga. Vi ha sökt att få någon reda i den principiella oreda, som i alla fall, trots vad de föregående talarne sökt göra gällande, förefinnes i resereglementet. Vi ha tänkt oss den möjligheten — och därvid fått stöd av så goda auktoriteter som statskontoret och kammarrätten — att man skulle kunna använda självkostnadsprincipen i fråga om själva fortskaffningssättet, d. v. s. att biljetter och skjutslega skulle betalas efter självkostnadsprincipen, men alla övriga kostnader sammanföras i fixa dagtraktamenten, som då måste regleras om. Det är givet, att man därvidlag nog får öka dagtraktamentena, men jag är fullkomligt övertygad om, att ändringen skulle komma att visa sig rationell och medföra besparing. Men även om den icke skulle medföra större besparing, så är en sådan ändring nyttig ändå, därför att de orättvisor och ojämnheter i resereglementet, som göra, att vissa tjänstemän få fördelar på andras bekostnad skulle bortfalla. Alla skulle — naturligtvis med behörig hänsyn tagen till vars och ens tjänsteställning — därigenom erhålla samma ekonomiska ställning i förhållande till resereglementet. Emellertid har utskottet icke i denna fråga uttalat sig bestämt. Är det så, att en blivande revision kan finna bättre medel, skulle

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

utskottet oändligt gärna se det. Vad utskottet är fullkomligt klart övertygat om, det är, att man icke kan göra resereglementet rationellt, med mindre principen är den, att de ersättningar, som resereglementet medgiver, avse att vara endast ersättningar och icke i sig innebära något slags arvode. Ingen har vågat säga riktigt rent ut, att ersättningarna enligt resereglementet också skola innebära arvode och jag undrar icke på det, ty det skulle föra till de mest vittgående konsekvenser i löneregleringsavseende. Men icke dess mindre tolereras det i praktiken, att ett slags arvode anses förekomma, och jag tror att det vore ytterst viktigt, om den saken definitivt komme ur vägen genom en förståndig revision.

Jag skall nu till slut fatta mig ganska kort. Men eftersom det finns en reservant mot utskottets motivering, skall jag be att få säga ett par ord om de skäl, på vilka utskottets majoritet ansett önskligt, att riksdagens yttrande begäres i fråga om resereglementet.

Resereglementet skall reglera ekonomiska förhållanden dels mellan staten och dess tjänstemän, dels ock mellan enskilda personer och nämnda tjänstemän. Vi hava då ansett det orimligt, att en revision göres på det sätt, som skedde år 1907, då ett par statens tjänstemän sutto och gjorde den, utan att andra parten hade tillfälle att göra sig hörd. Vidare hava vi ansett det orimligt, att medan man låter löneregleringskommittéer sitta och debattera om 100 kronor här och 100 kronor där i fråga om löneregleringar, över vilka riksdagen har att bestämma, riksdagen icke skall få tillfälle att yttra sig beträffande grunderna för utbetalandet av så verkligt betydande belopp, som utgå enligt resereglementet. Det är att sila mygg och svälja kameler på ett sätt, som aldrig kan vara nyttigt. Det får ej vara så. En föråldrad tillämpning eller lagstiftning kan medföra stora och betydande konsekvenser ur budgetssynpunkt, och det kan detta resereglemente göra. Jag säger icke bestämt, att det gör det, utan att det kan göra så, och att det troligen gör så.

Av vad jag nu sagt torde framgå, att jag, trots de anmärkningar, som blivit gjorda, måste vidhålla det yrkande, till vilket utskottet kommit. Jag tror icke, att jag begår någon överdrift, om jag till slut säger, att det nuvarande resereglementet är till sin avfattning kaotiskt, till sina konsekvenser orättvist, i förhållande till nutiden föråldrat och sannolikt oekonomiskt, och att det därför behöver göras om från början till slut. Ingen torde väl heller vilja bestrida, att denna fråga genom de förhållanden, som nu framlagts, i år kommit i ett väsentligen nytt läge. Vill man taga hänsyn härtill, tror jag, att man gör rätt uti att instämma i det slut, vartill utskottet kommit, nämligen hemställa om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om revision av reglementet. Ett yrkande på bifall till utskottets hemställan har redan gjorts, och jag ber, herr talman, att få däri instämma.

Herr Lindblad, Ernst: Herr talman! Om de av den siste ärade talaren framförda anmärkningarnas valör hade svarat emot deras mängd och längd, tror jag, att det kunde vara skäl att gå med på en revision. Men då vi hörde honom framföra bland annat åtskilliga små interiörer från ämbetsverk och andra håll, och han t. ex. gjorde den observationen, att en sekreterare icke finge åka i samma biljettklass som en byråchef och byråchefen kanske kunde utjämna detta genom att bereda sin medresande någon favör, kanske bjuda honom på middag eller något i den stilen, då undrar jag verkligen, om vi icke komma in på det rena privatlivets område och snart sagt fördjupa oss i sängkammarpolitiken eller vad vi skola kalla det — middagspratpolitiken, är kanske ett bättre uttryck.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Jag tror, att då vi skola granska denna sak vi böra utgå från frågan: är det meningen, att vi skola göra det billigare för staten, eller är avsikten att göra det dyrare? Vore jag verkligen övertygad om att den begärda revisionen av resereglementet skulle medföra besparingar för statsverket, skulle jag vara ytterst villig att förorda en revision, men jag är livligt övertygad om att resultatet skulle bliva det motsatta. Här gör man ett stort nummer av att kanske några tolvskillingar eller måhända några kronor kunna besparas, då man för en resa kan använda en genomgående biljett, men göra avstigningar och uppehåll vid olika stationer och sedan ändå beräknar biljettpriset efter de olika avstånden. Då vill jag påpeka, att det redan är sörjt härför i järnvägens bestämmelser, ty det är föreskrivet, att den resande vid varje avstigning skall få biljetten påskriven, och gäller det större avstånd, får han betala tilläggsbiljett. Det är alltså redan sörjt för att missbruket därav ej slår till mycket och jag finner det knappt vara något missbruk utan blott bekvämt.

Det kan ju vidare förtjänas något därpå, att vissa ämbetsmän, som ha rättihget att resa efter två hästar, kanske mången gång resa efter en häst, men det göra de ofta, emedan det är svårare att uppbringa två hästar än en. Man får vänta. Vi veta också, att skjutsstationer icke äro tillfinnandes överallt, utan genom landstingens vägran att bevilja skjutsentreprenader många sådana blivit indragna. Då får den resande söka anskaffa skjuts bäst han kan. Den besparing han kan göra på det sättet är icke något, som man bör missunna honom.

Jag kan för övrigt tala om för den ärade talaren, att jag som domänintendent understundom kan få göra tio resor till en egendom och får betalt bara för en resa. Så gjorde jag senast förra året för att visa en del spekulanter å en kronodomän till rätta. Jag kan nämligen ej begära förordnande, så ofta det kommer en spekulant, som önskar, att jag skall visa honom en lägenhet eller saluhjuden egendoms gränser. Jag är övertygad om att motsvarande förhållande äger rum icke blott med domänintendenter, utan att även många andra få göra flera resor som de ej få betalt för.

Här gjorde samma talare anmärkning på huru någon skulle ha rest med spårväg till Lidingö, men debiterat skjutspengar efter

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

häst. Ja, jag känner icke till, huru det stadgas om spårvägar, men då det gäller järnvägsresor, är man helt enkelt tvungen att använda järnväg, och det går icke att använda skjuts i stället; då kontrollerar det sig ju självt. Reservanterna framhålla mycket riktigt, att det nog icke är så värst många resor, vid vilka bestämmelser om spårväg skulle komma till användning. Jag tror icke, att man behöver revidera resereglementet för att införa bestämmelser härom, utan därvidlag kan nog Kungl. Maj:t komma med en tilläggsbestämmelse. Det tror jag blir det enklaste sättet att ordna denna fråga.

Likaså, om Kungl. Maj:t skulle finna skäl att tillägga bestämmelser om automobilresor, kan han nog göra det, utan att vi skola be om en revision av det hela, ty vad bleve närmaste följden, om vi skulle införa möjlighet att välja mellan automobil och vanlig skjuts? Följden bleve, att man även vid små resor skulle taga automobil i anspråk utan att fråga efter, vad staten sedan får betala i väntpengar för detta dyrare fortskaffningsmedel, då automobilen får stå och vänta på landsbygden, ty man finge rätt att självdeklarera vad man fått betala för sin resa, även då man valt ett olämpligt fortskaffningsmedel.

Jag upprepar, vad jag nyss sade, att jag är absolut övertygad om att staten efter en sådan revision, som här påyrkas, icke kommer att göra några vinster, utan snarare förlust, eller att resekostnaderna skulle komma att stiga, och det är av den anledningen, som jag, då jag hörde den förre talaren framdraga dessa små interiörer ansåg, att man kunde häva sina betänkligheter mot att tala i egen sak, i synnerhet då jag har en viss kännedom i ämnet av personlig erfarenhet.

Jag ber att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Greve Spens: Vid förra årets riksdag, då denna fråga behandlades här i kammaren, framhölls det av mig, att resereglementet behövde ändras med anledning av den massindragning av skjutsanstalter, som blivit en följd av 1911 års skjutsstadga, och den omläggning av kommunikationsväsendet, som de senaste åren medfört. Stora områden av vårt land ligga för närvarande utan skjutsanstalter, och då en resa där skall anträdas, är det omöjligt att anskaffa skjuts ifrån någon skjutsstation på grund av det långa avståndet till någon sådan. Utskottet har också nu i år upptagit detta som ett huvudskäl för sitt yrkande om en revision av resereglementet. Enligt min mening kan man knappast klandra landstingen för att de indraga sådana skjutsanstalter, där endast ett fåtal skjutsar, kanhända huvudsakligen till tjänstemäns tjänsteresor, utgå, men skjutsentreprenörerna fordra mycket höga entreprenadbidrag för skjutsstationernas bibehållande. Länsstyrelserna hava ock svårt att vid sådant förhållande vägra fastställelse av landstingens beslut om skjutsanstalternas indragning. Vid nya vägars anläggning inrättas numera nästan aldrig skjutsanstalter.

Om nu sådana vägar, där skjutsanstalter ej finnas, automo-

biler äro att tillgå, kan man visserligen reda sig någorlunda med tillhjälp av stadgandena i 7 § i resereglementet, som föreskriva, att för resa i orter, varest skjuts efter hästar, järnväg eller ångbåt icke finnas att tillgå, utan färden måste verkställas på båt, till häst *eller annorledes*, den resande äger, såvida särskilda föreskrifter härutinnan ej äro meddelade, bekomma resekostnadsersättning enligt gällande taxa, eller, där sådan ej finnes, såsom för skjuts, beräknad efter den för orten fastställda maximilegan, den tillryggalagda vägens längd och det för tjänstinnehavaren stadgade hästantal ävensom gottgörelse för åkdonslega enligt 14 § i resereglementet. Vidare heter det i samma 7 §, att om vid sådan färd den resande nödgats vidkännas kostnad till större belopp, än nu är sagt, han må undfå ersättning för vad han styrker sig hava utgivit. I 63 § av 1911 års skjutsstadga föreskrives, att de i samma stadga givna bestämmelser om skjuts efter häst skola i tillämpliga delar gälla om skjuts med automobil, och att skjutslegan för sådan må utgå med skälig förhöjning, allt eftersom Konungens befallningshavande på framställning av entreprenör eller där förhållandena därtill eljest giva anledning äger närmare bestämma. Det är sålunda icke fullt riktigt, då såväl utskottet som reservanterna säga, att resereglementet ej innehåller bestämmelser för resa med automobil, men nog är det önskvärt, att ett fullständigande av resereglementet i detta avseende sker. Om automobil är att tillgå vid vägar, där skjutsanstalter ej finnas, kan man emellertid någorlunda reda sig, som jag nyss nämnde.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Värre är det, om man nödgas hyra privat skjuts, som i allmänhet är fallet. Då får man oftast betala mera än den för orten gällande maximilegan och göra en förlust på resan, vilket ju icke är riktigt. Följden har blivit, som jag påpekade förra året och som även utskottet framhållit, att de resande fara stora omvägar, där skjutsanstalter finnas eller åtminstone upptaga dessa omvägar i sina reseersättningar. Man kan icke anse, att ett sådant förfarande är oriktigt enligt författningen.

Någon fullständig revision av resereglementet synes mig emellertid icke behövlig och härvid stöder jag mig huvudsakligen på de skäl, som anfördes av herrar Hallberg och greve Lagerbjelke, men däremot torde ändringar i resereglementet beträffande skjutsersättning vid resa å vägar, där skjutsanstalter icke finnas och där automobilfärder äro erforderliga, vara nödvändiga. Därom föreligger verkligen ett bestämt behov.

Med avseende å resor på spårvägar äro de fall, då reseersättning kunde komma i fråga, så ytterst få, att några bestämmelser härom för närvarande torde vara obehövliga. Om en sådan mindre revision, som jag ansett vara önskvärd, begärdes av riksdagen, skulle Kungl. Maj:t, om han funne att ändring även behövde vidtagas i ett eller annat avseende i övrigt icke underlåta att låta utarbeta förslag om ändring i sådant avseende. Beträffande cykelresor tycker jag, att man gärna kan unna den, som utsätter sig för sådana ansträngningar, att få den ersättning han kunnat få genom

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

att resa efter häst. Den motivering, som förekommer i utskottets utlåtande kan jag således i likhet med flera föregående talare icke gilla.

För att vid denna riksdag få ett beslut till stånd om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring av resereglementet i de avseenden jag påpekat, nämligen med avseende å de fall, där skjutsstationer icke finnas att tillgå samt med avseende å ersättning för automobilresor, kunde man yrka antingen återremiss för att giva utskottet tillfälle att inkomma med förslag i enlighet härmed, eller att denna kammare i dag måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en ändring av resereglementet i nämnda hänseende. Greve Lagerbjelke sade nyss, att han icke skulle ha någonting emot en sådan skrivelse. Då jag emellertid förmodar, att många av denna kammares ledamöter icke torde vara beredda att redan i dag besluta en sådan skrivelse, skall jag tillåta mig, herr talman, att yrka återremiss.

Friherre Hermelin: Herr talman! Jag skall yttra mig helt kort. Jag blev uppkallad av att herr Alkman yttrade, att granskningen av dessa reseräkningar skulle vara så svår. Jag har tidigare under en ganska lång följd av år haft bland annat till uppgift att just granska och även utbetala reseräkningar, och jag fann granskningen vara ganska lätt. Om jag nu funnit några svårigheter vid tillämpningen av resereglementet, ha de bestått däri att vederbörande, som skrivit ut räkningar, i vissa fall ha haft svårigheter att få reseräkningarna tillräckligt stora för att få beloppen att betäcka de verkliga kostnaderna. Nu begagnade sig den ärade talaren av ordstävet »sila mygg och svälja kameler». Jag får verkligen säga, att hela hans anförande och de fall han där framdrog just var ett exempel på att sila mygg, men jag skall på samma gång livligt erkänna, att jag icke såg några kameler vare sig sväljas eller som kunde silas. Jag försäkrar, att i det resereglemente, som vi nu ha och som tillkommit år 1907, det faktiskt icke finnes några egentliga »kameler». Att det kan behövas vissa partiella förändringar med hänsyn till nya samfärdsmedel m. m., kan så vara, men därför behöves ingen genomgripande revision. Det är givetvis så, att det i tillämpningen kan uppstå vissa ojämnheter, och att det någon gång kan bliva trassligt nog, men jag tror ändå icke, att detta kan vara ett tillräckligt skäl för att vidtaga ett så omfattande arbete, som en fullständig revision av resereglementet och detta efter de riktlinjer, om jag får kalla det för riktlinjer, som vi här hörde den ärade utskottsledamoten framlägga. Efter en sådan revision tror jag, att det komme att bliva mera tilltrasslat.

Jag ber att få ansluta mig till reservanternas förslag.

Friherre De Geer: Herr talman! Då denna fråga var före vid 1914 och 1915 års riksdagar, arbetade jag för genomdrivande av ett beslut till förmån för en revision, och jag skall be att även nu få i största korthet yttra några ord. 1907 års resereg-

lemente var ett bestämt framsteg och en förbättring i de bestående förhållandena, men även det har sina olägenheter, som framträtt mer och mer, allt eftersom kommunikationerna ha utvecklats och förhållandena ändrats. Särskilt ha dessa olägenheter gjort sig gällande i Norrland. Vad beträffar min egen erfarenhet i denna fråga vill jag bestämt vitsorda, att reglementet kan tillämpas på olika sätt. Jag har mångfaldiga gånger sett, huru den ene, som är mera skicklig i att tolka reglementet, kan skaffa sig större inkomster än den andre, som icke besitter denna skicklighet, och den samvetsgranne får lida, under det den mindre samvetsgranne förtjänar.

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

Om man nu kommit underfund med dessa olägenheter, så bör enligt min uppfattning reglementet omarbetas. Det finnes många och goda skäl, som tala för en revision av reglementet. Att frågan är omfattande och svårlöst, vill jag ingalunda förneka, men svårigheterna äro dock icke större än att man kan övervinna dem för att uppnå bättre förhållanden. När det nu är så, att man på järnvägarna har första, andra och tredje klass och på ångbåtarna fördäck, akterdäck och hyttplats, varför kan man då icke helt enkelt ha tre klasser även i resereglementet? Utvecklingen måste gå i den riktningen, att man inskränker antalet klasser. Nu är det så, att åtskilliga tjänstemän äro hänvisade till att delvis leva på de besparingar de kunna göra på resor, och det är givet, att de äro beroende av dessa inkomster, men är det ett riktigt sätt att avlöna tjänstemännen med vad de kunna spara på sina resor? Om man företager denna revision, måste man därför taga i beräkning, att dessa tjänstemän få ersättning i sin lön, så att de hållas ekonomiskt skadeslösa. Från automobiltrafikens tillkomst kan man icke bortse, utan bestämmelser härom måste förr eller senare intagas i reglementet. Likaså får jag säga, att vad cykel- och spårvägar beträffar, det icke kan förnekas, att de förr eller senare komma att spela en stor roll och redan nu äro av ganska stor betydelse, och att få normerande bestämmelser för dem torde icke vara omöjligt.

Reservanterna tala om svårigheter härvidlag, och jag erkänner, att sådana finnas, men jag tror dock, att de icke äro större, än att de kunna övervinnas. Det är icke säkert, att en revision av reglementet medför besparing, utan det kan hända att det icke blir någon sådan, men det är önskvärt, att reseersättningarna skola utgå på ett rättvist sätt, så att var och en får vad honom rättvisligen tillkommer.

För min del skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan, och ifall dess hemställan bifalles, varom jag dock icke har stora förhoppningar, skulle jag vilja yrka, att den del av motiveringen, som säger, att det torde »kunna ifrågasättas, huruvida icke ett reglemente av denna stora ekonomiska betydelse borde överlämnas till riksdagen för avgivande av yttrande, innan det av Kungl. Maj:t fastställes», måtte utgå. Ett sådant uttalande anser jag ej bör göras, utan jag ser intet hinder för att

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

denna revision av Kungl. Maj:t företages utan riksdagens hörande.

Ja, herr greve och talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Jag skall inte alls ingå på några detaljer, utan jag skall egentligen blott fästa mig vid vad utskottet i detta betänkande gör gällande, då det sammanfattar sina hemställanden i en punkt strax före klämmen.

Utskottet säger där, att det bör »tagas under övervägande, huruvida icke självkostnadsprincipen med därav följande självdeklaration kunde tillämpas ifråga om kostnaderna för den resandes *förflyttning*». Det innebär ingenting annat, mina herrar, än att en tjänsteman, som till följd av sin tjänsteställning skall fara på järnväg i första klass och taga betalt därefter, icke får gå in i tredje klass och ändå taga betalt efter första klass. Jag tycker för min del, att det är alldeles naturligt, att då svenska staten givit ersättning för utgifter efter första klass med hänsyn till tjänstinnehavarens allmänna offentliga ställning, den person, som får ersättningen, också skall använda denna klass.

Vidare förklarar utskottet, att övriga resekostnader skola så vitt möjligt sammanföras under dagtraktamenten, och det tillägges, att dessa dagtraktamenten böra fastställas till lämpliga belopp. Det är väl också något ganska naturligt, att man vid en omarbetning av resereglementet även kommer in på frågan om dessa dagtraktamentens belopp. Som det nu är ordnat, är det t. ex. bestämt, att en ärkebiskop får ett par kronor mer än en biskop, då han reser, men det finns väl ingen människa, som icke tror, att dessa båda herrar resa på precis samma sätt, och därför borde de också ha samma ersättning. En vice amiral skall enligt nuvarande reglemente få två kronor mer än Stockholms stads överståthållare. Det är väl alldeles orimligt att använda ett sådant beräkningssätt. Men det är ett annat förhållande här, som också är orimligt, och härvid ställer jag mig på en helt annan ståndpunkt än den man här hört framföras. Det är det förhållandet, att de lägre klasserna ha ett alldeles för dåligt dagtraktamente. En hel del lägre befattningshavare kunna verkligen icke resa på sina dagtraktamenten. Jag tror således icke alls, att den omarbetning av detta reglemente, som en gång efter min mening måste ske, kommer att gå särskilt i sparsamhetens tecken, utan jag tror, att svenska staten tvärt om måste släppa till mera pengar för att få tillräcklig ersättning åt dessa lägre befattningshavare för de resor, som de äro skyldiga att göra. Nu är det så, att när man har att anlita en person, som är i den ledsamma ställningen att nödgas se på sin ekonomi och som är tillerkänd ersättning efter bestämmelserna för de lägre klasserna, man måste på förhand garantera honom emot ekonomisk förlust. Det kan icke vara lämpligt att ha ett sådant

reglemente. Att man vid en revision av reglementet måste taga under omprövning huru man skall kunna råda bot på detta förhållande är en självfallen sak, och det måste enligt min mening utfalla så, att statsutgifterna ökas på denna punkt.

Ang. revision av reseregle-mentet. (Forts.)

Vidare heter det i utskottsbetänkandet, att det bör bli en förenklad klassindelning. Jag tror, att även i det fallet en undersökning bör ske, och jag tror, att en sådan förenkling kan och bör genomföras.

Slutligen kommer man till kravet på att i detta reglemente böra upptagas bland annat automobiler. Redan nu äro förhållandena sådana, särskilt i Kopparbergs län, som kanske mer än de flesta svenska län blivit ett turistlän, att automobiler användas över hela linjen, men det råder de mest besynnerliga förhållanden i detta hänseende på grund av att det icke finnes någon offentlig taxa. Nu kan man säga, att en sådan kan länsstyrelsen i Falun upprätta likaväl som länsstyrelsen i Jämtland och länsstyrelserna i Stockholms län och i Malmöhus län, men det är ganska svårt att reglera, då det vid dessa långskjutsar med automobil ofta händer, att automobilen även kommer in på andra länsområden, och tydligen vore det behövligt, att i *resereglementet* automobilfrågan ordnas, ty Kungl. Maj:t är i själva verket den enda myndighet, som på ett fullt genomfört sätt kan lösa denna fråga.

En annan sak, som jag ber att få påpeka, är, att lösandet av denna automobilfråga ur praktisk synpunkt är synnerligen viktig för *staten*. Då inkallelseorder till krigstjänstgöring utfärdades, måste en hel del personer resa omkring i distrikten, och då de skulle fullgöra detta uppdrag på ett så hastigt sätt som möjligt, fanns det ingen annan möjlighet än att använda automobiler. Det gjorde även ifrågavarande befattningshavare, men på många håll med det sorgliga resultatet, att det uppstod en ekonomisk förlust för dem. Man försökte få saken ordnad, och det lyckades i flera fall, men det var förenat med mycket stora svårigheter och ganska många omvägar. Jag tror, att det med hänsyn till dessa förhållanden i sammanhang med Sveriges försvarsväsen spelar en mycket stor roll, att automobilfrågan får sin direkta och klara lösning för hela vårt land.

Jag vill vidare säga en annan sak, och det är, att det för staten sannolikt icke skulle ställa sig som någon ekonomisk uppoffring att få in automobilen i resereglementet, därför att det har visat sig, att skjutsar, där man reser med två hästar, i själva verket i längden bliva dyrare för svenska staten än resor efter en måttlig automobiltaxa.

Denna automobilfråga har enligt min mening så stor praktisk betydelse, att det skulle vara önskligt att så snart som möjligt få den löst. Jag vill icke till de många yrkanden, som här äro gjorda, tillägga något särskilt, men jag hoppas, att förr eller senare även första kammaren skall behjärta dessa synpunkter och bidraga till denna frågas lösande.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Herr Alkman: Det bör tillåtas mig, herr talman, att säga ett par ord med anledning av den debatt, som förts, sedan jag sist hade ordet.

Jag får säga, att det yttrande, som herr domänintendenten Lindblad hade som svar på mitt eget, hade jag icke riktigt förmåga att fatta. Jag förstår icke riktigt, vad det var i detta anförande, som skulle utgöra svar på de anmärkningar jag gjort angående de orättvisor och orimligheter, som förekomma vid tillämpningen av detta reglemente. Det kanske låg något i det, som jag icke hade förmåga att fatta. Han tyckte bl. a. att jag kommit in på något som han kallade »sängkammarpolitik». Jag beklagar mycket, om jag i mitt yttrande skulle ha ingått på så intima förhållanden, att jag på något sätt sårat herr Lindblads känslor i sedlighetsavseende. Jag vet dock icke, att jag sagt ett enda ord, som kunnat verka så, men skulle jag på något sätt ha sårat herr Lindblads ömtåliga känslor i detta avseende, ber jag om tillgift.

Den ende talare, som icke tycktes ha någon anmärkning alls att göra mot det nuvarande resereglementet, var baron Hermelin. Han tyckte, att det hela var bra, som det var. Han hade haft tillfälle att tillämpa detsamma och hade gjort det anmärkningslöst, måhända därför, tillade han älskvärt, att han haft så utomordentliga underlydande och så duktigt folk att granska. Ja, det är möjligt, men här ha uttalanden gjorts från ett par håll, av cheferna för två länsstyrelser, som vitsordat just den uppfattning som jag fått från alla möjliga andra håll, nämligen att nuvarande resereglemente är fullt av brister och i tillämpningen ganska svårt. Jag kan erkänna, att det möjligen låg någon sanning i vad han sade om mitt anförande, att det var uppfyllt av mygg — jag tror han sade ungefär så. Ja, när man studerar detta resereglemente i praktiken, så komma anmärkningarna mot detsamma störtande om varandra i sådant otal, att det kanhända verkar rent av såsom en myggsvärm, när man skall göra redo för den. Men det är helt enkelt sakens fel.

Här har framkommit ett återremissyrkande av en talare. Han liksom åtskilliga andra har funnit, att resereglementet har sina brister, och att det behöver ändras, och han trodde, att man möjligen på återremissvägen skulle kunna få ett sådant nytt yttrande från utskottet, som man kanske skulle kunna vara med om. Jag tror icke, att så mycket kan vinnas på den vägen. Antingen få herrarna avslå och följa sina gamla intentioner eller också bifalla utskottets hemställan. Men även om kammaren avslår den, kan kammaren vara fullt förvissad om att frågan kommer tillbaka, och att herrarna få sysselsätta sig med den igen, vare sig frågan väckes här eller i andra kammaren, ty detta resereglemente är så föråldrat och dåligt, att allmänheten icke längre bör finna sig i att dess bestämmelser alltjämt tillämpas.

Jag vidhåller det yrkande jag nyss hade.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr tal-

mannen yttrade, att, förutom beträffande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, därest utgången av föreliggande fråga därtill föranledde, vore, i avseende å nu föredragna utlåtande framställda följande yrkanden: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) av herr *Danström*, att kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om revision av gällande resereglemente; 3:o) att kammaren skulle avslå såväl vad utskottet hemställt som den i ämnet väckta motionen, och 4:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Ang. revision av resereglementet. (Forts.)

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till det under 3:o) upptagna yrkandet vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår såväl vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 4 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;
Nej — 43.

Herr talmannen yttrade vidare, att i avseende å motiveringen hade friherre *De Geer*, under förutsättning av bifall till utskottets hemställan, gjort ett särskilt yrkande, men att, vid den utgång föreliggande ärende nu fått, frågan om motiveringen torde få anses förfallen.

Härtill svarades ja.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts den 10 och 11 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 5, i anledning av herr Trapps motion, nr 88, om inrättande av ett penninglotteri för statens räkning, och herr Antonssons m. fl. motion, nr 89, om utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri.

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri.

I motionen nr 88 hade herr *Trapp* hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Konungen begära framläggande av förslag till inrättande för statens räkning av ett penninglotteri. Herr *An-*

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

tonsson m. fl. hade i motionen nr 89, med hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Herr Thyrén: Herr greve och talman! Utskottets föreliggande yttrande har åtminstone hos mig väckt betänkligheter av dubbel art; närmast ganska svåra *formella* betänkligheter.

Såsom det erinras här i reservationen, innehöll fjolårets *riksdagsskrivelse* till Kungl. Maj:t bl. a. den vändningen, att, innan den »nödfallsutvägen» vidtoges att inrätta något som helst statslotteri, man först borde försöka restriktiva åtgärder. Det var motiveringen i skrivelsen, och den kan icke gärna fattas på annat sätt, än att riksdagen härmed ville uttala, att den ansåg det åtminstone icke alldeles meningslöst att först försöka ensamt med restriktiva åtgärder. Hade man haft den uppfattningen, att restriktiva åtgärder *utan* statslotteri varit a priori hopplösa, kunde icke riksdagen hava uttryckt sig på sätt som skett; den hade då naturligtvis bort från början kräva *båda* medlen samtidigt. *Nu* säger utskottet emellertid, att restriktiva åtgärder ensamma icke duga något till; statslotteri måste tagas med. Om nu riksdagen, blandande sig i den utredning, som man bör antaga, att Kungl. Maj:t låtit komma till stånd på grund av den föregående skrivelsen, i år skulle komma och säga, att den numera funnit ett statslotteri vara den enda utväg, som kan hjälpa, så kan jag icke se annat, än att detta innebär ett totalt uppgivande av den ståndpunkt, riksdagen i fjol intog. Det är detsamma som att säga: i fjol trodde vi, att det kunde lyckas med restriktiva åtgärder, men nu ha vi kommit på bättre tankar och finna, att medtagandet av ett statslotteri av ena eller andra slaget är nödvändigt. Det finnes då ingen garanti för, att icke riksdagen nästa år skulle komma igen och säga: nu ha vi ännu bättre övervägt saken och kommit att tänka på nya restriktioner, som förr icke fallit oss in, och bedja därför, att man först måtte försöka ensamt med restriktioner och lämna statslotteriet åt framtiden.

I allt detta får man naturligen på det omsorgsfullaste akta sig att förblanda en till Kungl. Maj:t överlämnad riksdagsskrivelse med ett utskottsutlåtande eller vad helst annat, som kan synas innehålla motiverna till en kammares beslut. Riksdagsskrivelsen är ju beslutad av riksdagen; utskottsutlåtandet endast av utskottet, icke av kammaren. I förra fallet har ju riksdagen

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

uppträtt utåt såsom en enhet och tagit sin definitiva position; eller kan i varje fall icke utan nya verkligt tvingande skäl redan året efter överlämna till Kungl. Maj:t ett riksdagsbeslut med motsatt syftning.

Men föreligga kanske just sådana verkligt tvingande skäl? Denna fråga föranleder mig att något ingå även på sakens realitetssida, ehuru det väl kunde förefalla, som det knappt skulle behövas något annat än nämnda rent formella betänklighet, för att kammaren skulle finna lämpligt att avslå föreliggande motioner. Emellertid, den ståndpunkten, att restriktioner ensamt icke duga, att i varje fall statslotteri också bör vara med, innesluter tydligen två förutsättningar. För det första, att restriktioner ensamt äro overksamma. För det andra, att ett statslotteri icke är åt sin ena sida mera skadligt än det åt sin andra sida är ekonomiskt nyttigt. Är det alldeles säkert att båda dessa förutsättningar föreligga?

Är det säkert, att restriktionerna måste anses overksamma, ifall de komma utan statslotteri? Tydligen måste man här först och främst veta, vilka de ifrågasatta restriktionerna äro. Utskottet uttalar sig härom på följande sätt: »Då utskottet är övertygat om att de bebådade restriktiva lagstiftningsåtgärderna, sådana de av de sakkunniga föreslagits, och av vilka en och annan ej synes tillrådlig att genomföra, ingalunda torde i nämnvärd mån verka hämmande på penningutflödet ur landet till utländska lotterier», anser utskottet o. s. v. Utskottet avser sålunda de restriktiva åtgärder, som äro föreslagna av sakkunniga och som år 1910 överlämnades till departementet. Men huru vet utskottet, att dessa åtgärder äro overksamma, och, antaget, att så vore, vad berättigar utskottet till att utgå från att man precis kommer att inskränka sig till åtgärderna av 1910? Från 1910 till 1916 är det 6 år, under vilken tid detta ärende legat i departementet; det kan väl då hava uppstått tanke på nya åtgärder, om vilka man icke, utan att känna dem, bör fälla ett så positivt omdöme.

Vidare tillåter jag mig, rörande den andra av ovannämnda punkter, göra kammaren uppmärksam på, att då utskottet tydligen måste även hava förutsatt, att ett statslotteri icke kan hava så väsentligen skadliga verkningar, att dessa skulle kunna överväga den ekonomiska nyttan av att man därigenom hölle pengar tillbaka från utlandet, så måste häri ligga, att man tänker sig ett statslotteris verkan såsom endast helt enkelt en överflyttning av den utgående penningeströmmen från t. ex. Danmark till svenska statens lotteri. Man vill vrida strömmen så, att den, i stället för att gå ut, bleve i landet och komme svenska staten till godo. Ja, om det *blott* vore fråga om en sådan överflyttning, skulle jag icke för min del hava så mycket att invända. Ty icke kan man rimligen säga, att ett statslotteri är så omoraliskt, att det ur denna synpunkt bör för varje fall förkastas; att staten under inga omständigheter bör hava någon som helst befattning med en dylik hantering och således hellre bör låta penningarna gå till utlandet. Om detta sagts någon gång, så

Om inrättande av ett penning- eller stats-obligations-lotteri. (Forts.)

är det naturligtvis överdrift. Men är det sannolikt, att verkningen av ett statslotteri inskränker sig till en sådan vridning av strömmen utifrån och inåt? Detta förefaller mig icke alls vara förhållandet. Jag kan tvärtom knappt ens tänka mig möjligheten av ett sådant resultat. Vi böra erinra oss, att vi f. n. hava en lag mot lotterier av 1881, och i 1 § av denna lag, så ofullständig den än är, och så litet den uträttat av vad den borde uträtta, står dock ett uttryckligt förbud mot såväl anordnande av lotterier som mot att sälja lotter och annonsera om lotter. Men det säger sig själv, att i det ögonblick man inrättar ett svenskt statslotteri, komme icke blott förbudet att försvinna, utan det bleve en viktig uppgift för staten, att utbjuda och försälja lotter, annonsera därom o. s. v. En försäljning, som hittills övats i smyg och på bakvägar, skulle alltså, för vad anginge det svenska statslotteriet, frigivas och såsom andra affärer skötas genom agenter, alldeles så som allt emellanåt skett med de för särskilda fall medgivna lotteriföretag. Men att icke detta skulle förorsaka ett långt vidsträcktare spelande än för närvarande med nu rådande förbud mot lottförsäljning, det är för mig en alldeles ofattbar ståndpunkt, ehuru sådant på sin tid uttalats i debatterna. Jag medgiver, att det redan nu finnes enstaka kommuner i riket eller till och med stora områden i Skåne, där det kanske gått så långt, att, som en talare någon gång sagt, det knappast skulle kunna tänkas gå längre; men detta gäller, som sagt, *enstaka* områden. Frågan är nu, huru det kan komma att ställa sig för hela riket, därest ett statslotteri inrättas. Jag vill såsom min bestämda övertygelse uttala, att det kommer att spelas mycket mer på detta svenska statslotteri, än vad f. n. göres på utländska. Men därmed är för ingen del sagt, att den utgående strömmen avstannar. Vad som är säkert är, att den inåtgående strömmen, förutsatt affärsmässig skötsel, blir mycket stark. Huru stark åter den utgående blir, är en fråga, som beror på konkurrensen mellan lotterierna och på vad de restriktioner kunna uträtta, som naturligen, till minskande av denna konkurrens, måste påbjudas gentemot de utländska lotterierna. Men den, som totalt förnekar varje verkan av restriktioner utan medföljande statslotteri, borde knappast kunna känna sig allt för säker om deras verksamhet i sällskap med ett statslotteri — antaget nämligen, att de utländska konkurrenterna i det längsta överbjuda med förmånligare villkor. Och omvänt: kunna straffbestämmelser och dylikt i senare fallet göra någon verkan, så kunna de väl icke vara alldeles utan verkan i förra fallet.

Om nu möjligen någon ärad ledamot skulle replikera, att talet om ökningen är ett tomt ord, ty vid ett av staten drivet lotteri, kan staten sätta vilka gränser, vilken »kontroll» den vill, så tror jag, att även detta är en ganska lös invändning. Det är nog tvärtom så, att, om man genom annonser och utbud av lotterisedlar väcker en sovande björn på många ställen i riket, där det hittills icke spelats, man sedan icke kan hejda spellusten,

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

sedan den kommit i farten. Vägrar man att mata den över en viss punkt, så lärer det icke kunna fördöljas, att det finnes utländska lotterier, där det också kan spelas. Jag tror för min del, att den betydliga ökning av lotterispelet, som onekligen de senare åren försiggått inför våra ögon, har rätt mycket att göra med förekomsten av tillfälliga penninglotterier i vårt land. När människorna fått bloda tand på lotterispel, när de en gång äro i farten, kan man icke undanhålla dem det faktum, att det finnes andra lotterier i världen, som faktiskt, om också icke rättsligen äro tillgängliga att spela på. Med detta vill jag hava sagt, att den omständigheten, att staten har lotteriförsäljningen i sin egen hand, knappt innebär någon möjlighet att »kontrollera» spellusten. Har man en gång uppväckt denna lust i större omfång än den nu finnes, så har man icke enligt min tanke säkerhet för att man sedan skall efter behag kunna bromsa. Och till den del åter denna bromsning, detta motande av en befintlig spellusta, är möjlig, så bör det vara lika möjligt genom blotta restriktioner, utan statslotteri. Jag tror därför, att resultatet i detta avseende blir ett helt annat, än man tänker sig.

Kanske kunde det hava sina skäl att närmare gå in i detaljer. Jag skall dock icke göra det, företrädesvis därför att jag anser att det formella skäl, jag först nämnde, bör vara avgörande för kammaren. Jag vill blott i största korthet tillägga, att, om man vill draga sig tillbaka till den position som intagits i den ena motionen, angående inrättandet av ett »statsobligationslotteri», och om man säger, att ett dylikt spel icke är så farligt som det andra, så är detta fullkomligt obestridligt. Att spela på ett räntelotteri kan ju icke betyda detsamma som annat lotterispel, då den spelande här fortfarande är i besittning av kapitalet och endast förlorar en större eller mindre del av räntan. Men ju mer man går över till den typen, dess mindre konkurrensförmåga har ett sådant lotteri med utländska klasslotterier. Den egentlige spelaren vill ha relativt stora vinstmöjligheter. Han spelar icke, därför att han är sparsam och vill bevara sitt kapital, utan han vill med minsta möjliga insats ha största möjliga utsikt till vinst. Kan han t. ex. varje år offra femtio kronor på spel, så är det honom helt naturligt en högst ovälkommen black om foten, om han därutöver, för att kunna spela, måste anskaffa och fastlåsa ett kapital av ettusen kronor. Såvitt möjligt, söker han upp ett lotteri, där han sätter sina femtio kronor och därmed punkt. Därför måste i konkurrensen det utländska klasslotteriet med stora vinster ganska snart taga loven av det inländska räntelotteriet; det sistnämnda förutsätter en helt annan typ av — odeciderade — spelare. Vill man därtill även hålla en del av *räntan* bevarad åt spelaren, så måste statsobligationslotteriets konkurrenskraft tydligen ytterligare minskas.

Så vill jag tillägga ännu en punkt. Man tvistar rätt ofta om,

Om inrättande av ett penning- eller stats-obligations-lotteri. (Forts.)

i vad mån lotterier inverka på *nationalkaraktären*. I själva verket äro olika folk rätt olika mottagliga för den frestelse, varom nu är tal. Man anför ofta exempel från Tyskland och Danmark, men jag vill säga, att så väl Tyskland som Danmark äro olika Sverige i väsentliga punkter. Vi svenskar hava många betydande förtjänster — om dem böra vi ju icke tala själva. Men vi hava även en del fel, varom det är mera skäl att tala med varandra. Ett sådant välbekant fel i nationalkaraktären är, att svensken har mycket svårt att vara sparsam. Han har sällan någon verklig kärlek till det ihärdiga, tåliga arbete, som nöjer sig med små, men säkert och jämnt fortgående vinster. Kanske är det det gamla vikingablodet, kanske något annat, som gör, att de stora vinstmöjligheterna verka mer fascinerande på oss än på flera andra folk; och detta sker ofta på bekostnad av tålamodet, ihärdigheten i det dagliga arbetet. Utan att vilja göra någon skräckmålning eller påstå, att nationell undergång härigenom hotar, tror jag dock, att man icke bör förbise denna sida av saken. Därför att man i t. ex. Tyskland kunnat inrätta statslotteri utan större olägenhet, så må man icke för hastigt sluta till, att också vi skulle lyckas. Jag tror, att man genom uppmuntran av lotterispel appellerar till en farlig sida i den svenska nationalkaraktären, och liksom jag i andra och större frågor betonat, måste jag även här uttala, att vi böra göra allt vad vi kunna, för att svenska folket må bliva ett praktiskt, ekonomiskt, sparsamt och förnöjsamt folk och att vi böra omsorgsfullt undvika allt, som kan verka i motsatt riktning.

Närmast på grund av den formella betänklighet jag först berörde, men även av nämnda reella skäl, måste jag yrka avslag på såväl utskottets hemställan som även de i ämnet väckta motionerna.

Herr Danström: Herr talman! Att nu upptaga skälen för och emot upprättande av ett statslotteri torde knappast vara behövligt, då det gäller en skrivelse om utredning av frågan. Denna har för övrigt så ofta debatterats även här i kammaren, att nya skäl knappast kunna andragas. Jag vill blott uttala en undran, huruvida någon tror, att sparsamheten och förnöjsamheten i landet mera främjas och äventyrslusten blir mindre genom spel på utländskt än på inländskt penninglotteri.

Jag kan så väl förstå, att de, som äro principiella motståndare till ett statslotteri i varje form, icke vilja vara med om ens en utredning om lämpligheten av och om sättet för anordnande av ett sådant för att därmed effektivt motverka spel å utländska lotterier. Hellre, tycka de, må dessa miljoner kronor årligen gå ur landet, än att svenska staten besmittar sig med ett lotteri ställt under statskontroll, detta oaktat staten ju årligen koncessionerar det ena enskilda, inhemska lotteriet efter det andra. Men de som äro tveksamma, huruvida icke ett sådant medel ändå till sist måste tillgripas, borde ej ha skäl att

motsätta sig en utredning. Och är man övertygad om, att det enda verksamma medlet att hejda detta penningsutflöde ur landet till utländska lotterier, är anordnat av ett inhemskt statspenninglotteri i någon form, när våra grannstater, Danmark och Norge, icke ansett under sin värdighet att upprätthålla statslotterier och därmed tjäna pengar även på den svenska spellustan — då måste man påyrka en snar utredning rörande detta medel för att hava det i beredskap, när det till sist för flertalet inom svenska riksdagen framstår såsom en nödvändighet att slå in på denna utväg. I Danmark och Norge har man icke försport några av de vådor utav ett statspenninglotteri, som man anser sig befara skola uppstå här i landet genom inrättande av ett sådant lotteri.

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Vad ärendets formella sida angår, är det väl bekant, huru det förhåller sig med den enighet, som i fjol uppnåddes mellan riksdagens kamrar i lotterifrågan, och vilken reservanterna nu icke vilja hava på något sätt störd. Denna enighet hade icke tillkommit genom någon överenskommelse kamrarna emellan på grund av ömsesidiga medgivanden och eftergifter, utan den framgick av att första kammaren, med hävdande av sin egen uppfattning i frågan, biträdde medkammarens beslut att hos Kungl. Maj:t begära framläggande till riksdagen av förslag till restriktiva åtgärder i syfte att stävja spelet på utländska lotterier. Det var den enda utvägen att få ett positivt beslut i frågan vid förra årets riksdag. Men därmed hade första kammaren ingalunda frånträtt sin mening, att sådana restriktiva åtgärder icke vore till fyllest och i och för sig ganska litet verkande, vilket tydligt uttrycktes i utskottets motivering.

Denna även i dag åberopade enighet, vilken den föregående talaren ville utsträcka till en bindande överenskommelse att, en tid framåt åtminstone, icke vidare röra vid statslotterifrågan, vilken man bör slå ifrån sig med bägge händerna — denna s. k. enighet störes emellertid ej det minsta genom det förslag som nu framkommit. Bägge kamrarna äro ju fortfarande ense om det första steget, de restriktiva åtgärderna, vilkas relativa gagn ej på något håll förnekas. Men motionärerna och utskottet hålla före, att snart nog även ett andra steg måste tagas för att nå syftemålet: ett verksamt bekämpande av spelet på utlänska lotterier, och utskottet hemställer nu om en utredning, huru detta andra steg bör tagas.

Häri ligger ett klart fasthållande av första kammarens ståndpunkt vid 1913 års riksdag, utan att ståndpunkten vid förlidet års riksdag frånträdes. Men skulle första kammaren i dag avslå sitt utskotts utlåtande och sluta sig till reservationen, har den faktiskt frånträtt sitt beslut av år 1913 och för lång tid framåt, om icke för alltid, medgivit att frågan om ett statslotteri i vilken som helst form må avföras från dagordningen. Herr Holmquist ville redan i fjol tolka motiveringen, som om den innebure ett sådant medgivande, men häremot inlades en bestämd gensaga.

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Ett beslut i enlighet med reservationen skulle däremot komma att åberopas, såsom om kammaren menade, att lotterifrågan icke vidare må uppföras på dagordningen.

Hade det nu gällt att besluta om införande av ett statslotteri, då hade man kunnat tala om bristande överensstämmelse med 1915 års beslut. Men så är icke fallet med en skrivelse, vari endast utredning begäres. Enigheten om den första angreppsplanen mot det här i landet så allmänt gängse spelet å utländska lotterier har fullt bevarats. Men de som anse, att man därigenom ej vinner just så mycket, önska nu blott, att de nödiga förberedelserna för den andra mera verksamma åtgärden må vidtagas med det snaraste.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hammarskjöld: Den formella sidan av saken har herr Thyrén redan framställt så klart och tydligt, att jag icke behöver säga mycket om den. Jag anser det vara fullkomligt avgörande för denna kammare, ty det skulle alldeles strida mot första kammarens vanor, att det ena året skriva till Kungl. Maj:t och året därpå, innan Kungl. Maj:t hunnit göra någon utredning, komma med en ny skrivelse i ämnet. Men jag vill icke fästa mig vidare därvid. Det synes mig, som om det avgörande i denna fråga för övrigt i realiteten skulle vara: är spellusten ett ont eller är den det icke? Att den precis icke är någonting gott, det antyder redan utskottet, då det i början av betänkandet talar om den såsom en »spellusta». Man brukar ju icke anse att en »lusta» är någon dygd, utan den är väl ändå någonting mindre gott. Och i skrivelsen, som riksdagen avlät i fjol, står det: »att inrättandet av ett statslotteri skulle vara någonting i och för sig gagneligt för vårt folk lär knappast från något håll göras gällande». Ja, säger man, icke är den här spellusten någonting gott, det vilja vi icke påstå, men den är ändå icke ett så stort ont, att man därför bör låta flera miljoner gå ur landet till Danmark. Ja, det är häri frågan ligger. Jag anser för min del, att spellusten, eller jag må gärna kalla den spellustan, är ett större ont än förlusten av pengarna. Låt oss göra en liten jämförelse. Här i landet finns det många människor, som anse sig icke kunna undvara spritdrycker. Om vi nu skulle resonera som så: ja, efter som här finnas så många som icke kunna undvara spritdrycker, så må vi taga exempel efter utlandet och göra spritdryckerna lättare tillgängliga för dem. Men vi skola noga se till, att de köpa endast svenska spritdrycker, så att pengarna stanna i landet. Det är ungefär så, som de som nu ivra för statslotteri vilja hava det. De säga: icke är spellusten någonting bra, den är kanske icke heller oskadlig, men eftersom den ändå finnes skola vi göra det lättare för dem som vilja spela att komma åt att göra det. Och följden blir, såsom herr Thyrén sade, naturligtvis den, att spelandet kommer att ökas i ofantligt

hög grad. Men säger man, då spar man ju pengar för landet. Ja, vi spara pengar för landet, och vi öka spellusten inom nationen. Är detta verkligen ett mål, som är värdigt statsmakterna att eftersträva? Är det att resonera på ett sätt, som är befordrande av folkhälsan i detta ords största och bästa bemärkelse? Det är för mig omöjligt att kunna gå med på det resonnemanget, och därför, herr talman, måste jag yrka avslag på utskottets hemställan.

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Herr Antonsson: Den riksdagens skrivelse i förevarande ämne, som förlidet år avläts, och som här åberopas, föranleddes av en av herr Olofsson i Digernäs väckt motion rörande inrättande av ett statslotteri. I denna skrivelse begärdes bl. a. utredning om vilka åtgärder som kunde och borde vidtagas för att hindra spel på utländska lotterier. Med avseende på nu föreliggande motioner kan beklagas, att herr Trapps motion, som avser inrättande av ett statslotteri, sammankopplats med den motion, som avser utredning rörande obligationslotteri, och att man på den grund ansett, att den skrivelse, som riksdagen avlät 1915, var tillräckligt skäl för avslag på utskottets hemställan. Vad innefattas nu i sistnämnda motion? Jo, ingenting annat än däri begäres utredning av frågan om ett statsobligationslotteri så inrättat, att räntan hel eller delvis utlottas. Sådana utlottningar kunde t. ex. företagas två gånger om året. Kapitalet blir alltid innehavarens och kommer i sinom tid tillbaka, då utlottning av obligationer företages. Denna statsobligationstyp kan försvaras icke minst därmed att staten numera behöver inom landet upplåna penningar. Mot en sådan anordning kan, såvitt jag förstår, varken i statsfinansiellt eller moraliskt avseende göras några befogade invändningar. Jag tror, att den indignation, som här tagit sig uttryck, är i flera avseenden överdriven, för att icke säga konstlad. Då jag emellertid för min del anser icke lyckligt för den motion jag haft äran frambära, att den i utskottets yrkande sammanförts med herr Trapps motion, skall jag tillåta mig föreslå uteslutning i klämmen, av vad det rör ett statslotteri, och skulle den därefter då erhålla följande lydelse: »att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan giva anledning».

Herr von Mentzer: Den förste ärade talaren i detta ärende framhöll, att riksdagen förra året avlät en skrivelse, vilken betecknade statslotteri såsom en nödfallsutväg och sedan sade att, innan denna nödfallsutväg anlitades, restriktiva åtgärder borde vidtagas för att hindra spridandet av utländska lotterisedlar. För att gendriva detta svarade herr Danström, att första kammaren förlidet år hävdat en annan ställning och endast förlikningsvis gått med på den skrivelse som sålunda avläts. Men vilken ställ-

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

ning intog första kammaren förlidet år i denna fråga? Ja, såvitt jag kan förstå, kan det icke tydas annorlunda, än att första kammaren godkände sitt utskotts utlåtande, och vad sade det? Jo, det sade, såsom herrarna kunna se på sid. 5: »Utskottet anser sig böra tillstyrka, att ett försök i den av andra kammaren antydda riktningen göres. Skulle sedermera, såsom utskottet förmenar, dylika lagstiftningsåtgärder icke komma att visa sig tillfyllestgörande, kan frågan om inrättande i någon form av ett statslotteri åter uppföras på dagordningen.» Sålunda intog första kammaren, såvitt det godkände sitt eget utskotts utlåtande, just den ställning som uttryckes i riksdagens skrivelse. Det var icke kompromissvis, som ställningen intogs, utan det var då första kammarens ställning, och det finnes ingen anledning att nu vika från den ställningen.

Sedan i själva huvudfrågan har jag icke kunnat låta bli att tycka, att statsmakterna i detta fall skulle handla som en godsägare, som under en lång följd av år gjort erfarenhet av ogräs, som var mycket skadligt, varför han bestämde sig för att förbjuda ogräset. Han åtnjöt fördelarna av detta förbud i åtskilliga år. Men när så en tid gått hade en eller ett par grannar börjat roa sig med att odla ogräset, kanske mest i gränstrakten. Då kom en person till godsägaren och gav honom det rådet: varför skall du icke odla ogräset själv? Jag undrar om det vore klokt av godsägaren att så återgå till det som han förut av egen erfarenhet visste vara skadligt för åkern i sin helhet.

Herr Danström: Då ett par talare här påstått, att det ligger en motsägelse i vad utskottet i år yrkat till vad utskottet sagt i sitt utlåtande vid förlidet års riksdag, vilket tillkom genom en kompromiss, ber jag att få erinra om att vad som sades i betänkandet i fjol, var att man bör vänta med ytterligare åtgärder mot spelet å utländska lotterier, till dess det visat sig vad restriktioner kunna verka. Men det sades icke, att vi skola vänta med att begära utredning rörande erforderliga ytterligare åtgärder. Således finnes icke ringaste motsägelse mellan den ena och andra motiveringen.

Herr Mannheimer: Den förste ärade talaren har, synes det mig, på ett synnerligen övertygande sätt framhållit att, om man vill genom statslotteri söka stävja lusten att spela på utländska lotterier, man måste göra dessa lotterier konkurrenskraftiga gent emot de utländska lotterierna. Nu har också herr Antonsson i sitt sista anförande förklarat, att han icke tänkte så mycket på den sidan av saken, när han och de andra motionärerna väckte sitt förslag, utan han hade väckt detta förslag för att finna en utväg, varigenom staten skulle kunna upplåna pengar. Efter hans mening kan det icke sägas vara olämpligt i dessa tider. Nu tror jag för min del, att man måste säga, att

denna form av upplåning mot premieobligationer är en form, som de flesta moderna stater, som hava god kredit, nu alltmera övergivit. Det var en låneform, som ganska ofta användes förr i tiden, och de stater, som därav kände sig i behov, använde den formen för att skaffa sig lån. Man utgav obligationslån, där man utfäste god och hög ränta, men samtidigt utfäste man premier för att locka folk att teckna dessa obligationer. Jag tror dock, att man övergivit detta och funnit, att det icke var sunt. Därför tror jag icke, att det skulle vara för svenska staten något lämpligt sätt att söka skaffa sig pengar. Jag utgår som sagt från att man icke kan vidhålla den uppfattningen, att man skulle skaffa dylika lån för att stävja allmänhetens spellust, ty det är klart, att ett dylikt obligationslån kan aldrig konkurrera med ett vanligt lotteri. Meningen med ett obligationslotteri är ju den, att de spelande under alla förhållanden skola få igen kapitalet, då däremot på ett vanligt lotteri de flesta av de spelande förlora sitt kapital.

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Med avseende på herr Danströms yttrande skulle jag vilja tillåta mig framhålla att, när frågan härom framkommit i riksdagen, har det varit synnerligen vanligt, att vänner av ett statslotteri sagt, att statslotteri nog är ett ont, men att det är en nödfallsväg. När förslaget kommit fram, har man sökt bereda det framgång därigenom att man därmed förbundit något allmännyttigt populärt ändamål, som man velat befrämja såsom skogsodling, ålderdomspensionering eller dylikt. Men hitintills har man alltid dragit sig för att framhålla, att lotterier äro någonting i sig själv nyttigt, som bör befordras.

Efter vad jag förstår, måste man, trots herr Danströms yttrande, sedan man läst utskottets betänkande, säga, att det är första gången, som första kammaren skulle bifalla ett förslag direkt till förmån för ett statslotteri och om riksdagen skulle godkänna det, första gången som riksdagen bestämt komme att uttala en önskan att få ett statslotteri, ty det föreslås här att man skulle begära utredning om ett *statslotteri*. Och vad skulle denna utredning innebära? Det förefaller mig, som om denna fråga kunde sägas redan vara utredd. Vi hava nämligen en gång haft statslotteri här i Sverige. Efter årtiondens arbete på att få det avskaffat på grund av allt det elände, det åstadkom bland vårt folk, lyckades man att bli befriad därifrån på 1840-talet. Så länge den sorgliga erfarenheten rörande statslotteri stod levande var det tyst i Sverige med framställningar om inrättande av dylikt lotteri, men ju mera man avlägsnat sig från den tiden och minnet om alla olyckorna bleknat, började man så småningom att arbeta på att åter få inrättat i landet ett statslotteri, och nu ser det dess värre verkligen ut, som det kunde befaras, att det arbetet skulle bära frukt. Jag vill för min del på det livligaste instämma i de yttranden, som avgivits av herrar Thyrén och Hammarskjöld, och yrkar således avslag på utskottets betänkande.

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Herr Steffen: Herr talman! Av vissa yttranden i denna debatt synes framgå, att den förste ärade talarens, herr Thyréns, anförande har förefallit åtskilliga medlemmar av kammaren ganska övertygande. Jag måste för min del bekänna, att mitt intryck av hans anförande är rakt motsatsen. Herr Thyrén anförde först formella betänkligheter och sedan reella betänkligheter.

Jag vill först dröja ett ögonblick — ehuru det redan talats därom — vid hans formella betänkligheter. Jag vill icke upprepa vad han sade, utan vill endast erinra kammaren därom att, då den nu föreliggande frågan legat före för kammarens avgörande de sista gångerna, förhållandet varit följande. År 1913 väcktes fråga om ett statslotteri i första kammaren och förelåg till avgörande i första hand i denna kammare. Då bestämde sig kammaren för att hemställa om en skrivelse om utredning beträffande ett statslotteri, men tillade i motiveringen till denna hemställan, att man naturligtvis också fäste stort avseende vid restriktiva åtgärder, och att man kunde tänka sig ett allvarligt och effektivt bekämpande av spellusten endast genom dessa bägge åtgärder — restriktiva åtgärder och ett statslotteri — kombinerade. Vad utskottet denna gång vill är ju endast, att första kammaren skall för sin del upprepa i huvudsak vad den beslöt 1913. Utskottet har skäl att göra denna hemställan till kammaren, därför att nu omigen föreligger frågan genom motion endast i denna kammare, så att denna kammare nu har, oavhängig av medkammaren, att i första rummet fatta sitt eget beslut. Varför blev denna kammares beslut annorlunda 1915? Endast därför att då hade frågan väckts i medkammaren och icke i denna kammare. När frågan kom fram till denna kammare, förelåg redan ett beslut i medkammaren, och denna kammare hade ingenting annat att göra än att antingen offra möjligheten att komma till ett positivt beslut genom att förkasta medkammarens beslut eller ock söka få fram ett beslut av sådan art, som medkammaren kunde tänkas vara med om. Det synes mig, att herr Thyrén i sina formella betänkligheter har sammanblandat första kammarens ståndpunkt i denna fråga och riksdagens ståndpunkt i frågan. Vad det för närvarande gäller är ingenting annat än att första kammaren för sin del skall fatta ståndpunkt och uttala den. Sedan blir det en annan fråga vad öde det positiva beslut, som eventuellt fattas i denna kammare, får i medkammaren och vad riksdagens beslut kan bliva.

För övrigt har ju redan herr Danström framhållit, att det icke föreligger någon motsägelse mellan den 1915 beslutade skrivelsen med den där anbefallda utredningen om de restriktiva åtgärderna och det beslut, som utskottet nu anbefaller åt denna kammare att fatta. De båda besluten komplettera varandra.

Så övergår jag till herr Thyréns reella betänkligheter, och därvid fäster jag mig särskilt vid en punkt, som också upprepats av herr Hammarskjöld. Herr Thyrén betonade, och även herr

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Hammarskjöld, att om den svenska staten beslutar sig för att inrätta ett statslotteri, måste detta vara relativt konkurrensodugligt i förhållande till de utländska lotterierna. Man får dock icke glömma, att vi samtidigt eller med all sannolikhet tidigare än inrättandet av ett statslotteri skulle införa de starkast möjligt verksamma restriktiva åtgärder mot spel på utländska lotterier. Och då är det ju klart, att det svenska statslotteriets konkurrensduglighet måste bedömas i sammanhang med verkan av dessa restriktiva åtgärder. Det är därför enligt min uppfattning möjligt, att det svenska statslotteriet i sammanhang med kraftiga restriktiva åtgärder ingalunda behövde vara av sådan spellusten upphetsande form som de utländska lotterierna, på vilka den svenska allmänheten i så stor utsträckning nu spelar.

Herr Thyrén målade vidare ut de förskräckliga agitationer för spelande på det ifrågavarande statslotteriet, vilka skulle bliva en följd här i landet genom det svenska statslotteriets agenters verksamhet. Men jag vill erinra om, att även i det avseendet ha statsmakterna full frihet att reglera och bestämma såsom de önska. Vad som gör att jag är anhängare av ett statslotteri är just detta, att då jag inser att en tygellös spellusta är ett ont och då jag vet att den är ett synnerligen vitt utbrett och ej minst bland de mindre bemedlade samhällsklasserna utbrett ont med skadliga såväl moraliska som ekonomiska följder, så säger jag mig, att det är riktigast och bäst att ställa detta onda under statskontroll. Så långt som det är möjligt må restriktiva åtgärder komma till användning; men, då dessa enligt min övertygelse aldrig kunna bliva tillnärmelsevis tillräckligt effektiva, måste också räknas med inrättandet av ett statslotteri. Därigenom har staten alla möjligheter som staten kan utfinna och behagar använda att förminska de moraliska och även de ekonomiska olägenheterna för de spelande av att de tillfredsställa sin spellust. Dessa möjligheter avstår man fullständigt ifrån att tillgodogöra sig, om man överlämnar åt allmänheten att spela uteslutande på de utländska lotterierna. Det är för mig endast fråga om att välja mellan två onda ting, och då väljer jag det enligt min övertygelse mindre onda av dessa tvenne. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Alexanderson: Jag tillåter mig i min tur att giva uttryck åt den mening att det icke lyckats herr Steffen att i någon punkt rubba beviskraften av de argument, som här förut i dag anförts mot bifall till utskottets förslag.

Vad först den formella sidan av saken angår kan det väl ändå icke bortresoneras, att första kammaren i fjol var med om att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och framlägga förslag i syfte att stävja spelet på utländska lotterier, och alltså ansåg detta vara en åtgärd, som redan i och för sig skulle kunna vara till verklig

Om inrättande av ett penning- eller stats-obligations-lotteri. (Forts.)

nytta för landet. I år återigen föreslår man oss att ånyo gå till Kungl. Maj:t med en skrivelse, i vilken vi säga, att riksdagen är övertygad om att »bebådade restriktiva lagstiftningsåtgärder, sådana de av de sakkunniga föreslagits, och av vilka en och annan ej synes tillrådlig att genomföra, ingalunda torde i nämnvärd mån verka hämmande på penningutflödet ur landet till utländska lotterier»; och vi skulle tillägga, *icke* att vi tänka oss restriktiva lagstiftningsåtgärder av något annat slag än de som tidigare ifrågasatts, utan vi skulle tillägga, att vår slutsats i år är, att Kungl. Maj:t skall föreslå inrättande i någon form av ett svenska statens lotteri. Om man icke ser att detta bleve en tydlig motsägelse i kammarens hållning det ena och andra året, vet jag icke var man har sina ögon.

Beträffande den reella sidan av saken förklarade herr Steffen att herr Thyrén dragit upp diverse skräckmålningar om vilket förfärligt tillstånd här skulle bliva med agitation o. s. v. i händelse man inrättade ett statens penninglotteri. Jag tror icke, att någon som vill vara rättvis kan säga annat än herr Thyrén sökt att på det mest nyktra sätt angiva huru denna sak kommer att te sig i praktiken utan att söka spela på några känslosträngar eller uppdraga några skräckmålningar. Om man vill taga del av det utförliga betänkande i ämnet, som avgavs av sakkunniga år 1910, skall man finna att dessa sakkunniga efter en ingående motivering kommo till samma resultat som herr Thyrén, nämligen att det icke är någon rimlighet uti att inrätta ett statens penninglotteri utan att också taga de därav följande konsekvenserna: anställande utav en stab av kollektörer och agenter och att släppa lös i stor skala en vittomfattande reklam- och annonseringsverksamhet. Herr Steffen trodde detta icke vara nödvändigt och det därför, att han föreställde sig, att de restriktiva åtgärder, som i och för sig själva icke skulle hava någon nämnvärd betydelse gent emot lusten att spela på utländska lotterier, däremot skulle få en helt ny och märkvärdig kraft i samband med att svenska staten inrättade ett eget statslotteri. Men det är mig omöjligt att se varpå han kan grunda ett sådant resonemang. Det är väl alldeles klart att från den moraliska piedestal, om jag så får säga, på vilken staten ställer sig så länge den icke tolererar ett permanent inhemskt lotteri, måste staten nedstiga i samma ögonblick den inrättar ett eget lotteri. Staten säger dåmera till sina statsmedlemmar blott detta: vi fordra att ni uppmuntra det inhemska lotteriet och ni få icke spela på de utländska. Och man skulle då med mera framgång kunna skrida till mycket stränga restriktiva åtgärder! Att motsatsen skulle bliva följden synes mig dock bra nära liggande.

Jag vill vidare erinra, hurusom för två år sedan väcktes i denna kammare av ett stort antal framstående ledamöter tillhörande kammarens majoritet en motion i syfte att åtgärder måtte vidtagas mot de sedliga missförhållandena i riket. I denna motion yttra motionärerna, att om man vill spörja om orsa-

ken till de rådande sedliga missförhållandena, vore dessa otvivelaktigt av mycket olika slag, men »en mycket stor skuld bär emellertid den ande av njutningslystnad, som allt mer synes hava gripit olika lager av vårt folk, från högre klasser till lägre». »Begär efter snabb och hastig vinst utan idogt arbete» vore »ett lätt ökänt utslag av denna njutningslystnadens anda», vilken det alltså framför allt gällde att bekämpa och mot vilken man begärde Kungl. Maj:ts hjälp för dess botande medelst restriktiva åtgärder. Huru står väl en sådan ståndpunkt tillsammans med inrättandet av ett statslotteri?

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Om jag får tillägga ännu ett par ord, skulle det vara med anledning utav herr Antonssons under debatten framställda yrkanden om bifall till utskottets hemställan med strykande av orden »eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri». Jag vill fästa uppmärksamheten på att i händelse av bifall till detta yrkande skulle den motivering och den kläm, som riksdagens skrivelse skulle komma att innehålla, ej längre stå i något rätt förhållande till varandra. Ty i motiveringen sägs, att det behöves åtgärder ifråga om inrättande »*i någon form* av ett svenskt statslotteri» och vidare att det kräves ett »inhemskt penninglotteri» för ändamålet o. s. v. Däremot finnes det icke med ett ord berört varför vi skulle hålla oss blott till ett statsobligationslotteri. I ett hänseende skulle ett bifall till herr Antonssons förslag vidare innebära en direkt försämring, just därigenom att det inskränker formen till den av *statsobligations*lotteri. Utomlands har man mångenstädes övergivit denna form av räntelotterier för att övergå till andra former, t. ex. medgiva sparbankerna att låta en liten premielottning äga rum emellan insättarna i banken. En dylik form, som är oskyldigare än obligationslotteriets och även mera modern, skulle enligt herr Antonssons yrkande vara utesluten, vilket den icke är med utskottets hemställan. Om det alltså nu skall galet vara, får jag för min del säga, att jag ur alla synpunkter dock skulle föredraga utskottets hemställan framför herr Antonssons. Men på de skäl jag anfört ber jag att få förena mig med dem som yrka avslag.

Herr Kjellén: Jag måste tillmäta de här anförda formella betänkligheterna den betydelse, att jag icke kan giva min röst åt detta utskottsutlåtande. Men jag vill uttryckligen förklara att mitt votum här *icke* innebär någon som helst deklaration i själva saken. Det är möjligt att flera i kammaren intaga samma ståndpunkt till frågan som jag; och jag har velat göra detta uttalande på det att ett eventuellt avslag på betänkandet icke skall tolkas såsom ett kammarens ställningstagande till realitetsfrågan.

Herr Danström: Utskottet har velat lägga denna utredning så bred som möjligt, i avsikt att sätta de utredande i till-

Om inrättande av ett penning- eller stats-obligations-lotteri. (Forts.)

fälle att bedöma olika utvägar till frågans lösning och avgöra, huruvida den ena eller andra formen av statslotteri vore att föredraga. Därför anser jag det lämpligt, att utskottets förslag oförändrat bifalles. Därigenom skulle särskilt ernås, att även de sakkunnigas yttrande i frågan skulle kunna inbegripas i utredningen, ty de sakkunniga ha icke, såsom herr Alexanderson påstod, ställt sig avvisande mot inrättandet av ett inhemskt statslotteri. Tvärtom ha de ansett, att i nödfall ett sådant kunde och borde inrättas. De uttala sig nämligen i sitt betänkande för »en av lagstiftningen betingad möjlighet till ett tillfälligt inhemskt, efter omständigheter och behov avpassat lotterispel om penningar, varigenom ett måttligt spelbehov kunde tillfredsställas utan nationell myntförlust, den utländska lotteritrafiken lättare avvändas och förbuden däremot villigare godtagas av folkmeningen». Därigenom att utskottet förmulerat sitt yrkande om utredning så vidsträckt, som nu skett, skulle alltså även de sakkunnigas förslag att inrätta visserligen ett icke permanent, men ett efter behovet lämpligt, tillfälligt statslotteri komma under omprövning vid utredningen. Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan oförändrad.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande utlåtande framkommit följande yrkanden: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas, 2:o) av herr *Antonsson*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att orden »eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri» utelämnades; och 3:o) att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på avslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår såväl vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 5 som de i ämnet väckta motioner, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Om inrättande av ett penning- eller statsobligationslotteri. (Forts.)

Ja — 50;
Nej — 56.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas medkammaren.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 15 och 16 innevarande månad bordlagda betänkande nr 11, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å vanligt oglaserat murtegel, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om särskilt avdrag vid bevillningstaxering.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 15 och 16 innevarande mars bordlagda betänkande nr 12, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 12 § 1 mom. tredje stycket i gällande förordning angående bevillning av fast egendom samt av inkomst.

I en inom andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta väckt motion, nr 17, som överlämnats till bevillningsutskottet, hade föreslagits, att riksdagen behagade besluta följande förändring av tredje punkten i 12 § av gällande bevillningsförordning:

»Det belopp, för vilket bevillning sålunda icke äger rum eller som får från uppskattad inkomst bevillningsfritt avdragas, skall ökas, där den skattskyldige huvudsakligen försörjer, jämte sig själv, sammanlagt mer än tre personer, eller å ort, där levnadsomkostnaderna äro synnerligen höga i jämförelse med förhållandet inom riket i allmänhet, ävensom där skattskyldigs skatteförmåga eljest på grund av särskilda förhållanden (långvarig sjuklighet, stark skuldsättning, olyckshändelse och dylikt eller allmän dyrtid) är väsentligen nedsatt.

Denna ökning må icke för någon skattskyldig eller, i fråga om äkta makar, för dessa gemensamt överstiga 200 kronor, utan så är att det föreligger något av de särskilda förhållanden, varom nyss är sagt, då ökningen må uppgå till högst 400 kronor.»

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på åberopade skäl hemställt att riksdagen måtte, i anledning av herr Olssons i Ramsta förevarande motion, II: 17, besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt utfärda följande

Förordning om särskilt avdrag vid 1916 års taxering till bevillning för inkomst av kapital eller arbete.

Vid 1916 års taxering till bevillning för inkomst av kapital eller arbete skall följande lända till efterrättelse:

Om skattskyldig svensk medborgare eller, i fråga om äkta makar, dessa tillhopa icke för året taxeras enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för ett taxerat belopp av minst 2,400 kronor,

Om särskilt avdrag vid bevillningstaxering. (Forts.)

och den skattskyldige har att på grund av försörjningsplikt underhålla minst tre barn, vilkas ålder vid taxeringsårets början understiger femton år, må taxeringsmyndighet, efter prövning av behovet i varje särskilt fall, medgiva nedsättning av den i den skattskyldiges mantalsskrivningsort enligt gällande förordning angående bevillning av fast egendom samt av inkomst beskattningsbara inkomsten med följande procent, nämligen,

om den skattskyldiges eller, i fråga om äkta makar, deras sammanlagda i mantalsskrivningsorten bevillningstaxerade inkomst uppgår till

belopp understigande	1,200 kr.,	med	högst	80	proc.
1,200 kr. men ej till	1,800 »	»	»	50	»
1,800 » » » »	2,400 »	»	»	30	»

Det åligger taxeringsnämnden att i inkomstlängdens kolumn för anteckningar införa uppgift om beloppet av det enligt denna förordning medgivna avdraget.

Denna förordning träder i kraft genast efter utfärdandet.

Herr Bondesson: Avsikten med den föreliggande förordningen är ju att bereda en lättnad för de skattskyldiga, som genom kristiden fått sin skatteförmåga nedsatt. Därom är ju intet annat än gott att säga, och förordningen skall helt säkert bliva välkommen för många taxeringsnämnder, då de i åtskilliga fall skulle vilja medgiva sådan lättnad. Jag vill icke yttra mig om graden av den lättnad, som förordningen medgiver; det är ju för övrigt överlämnat åt taxeringsnämnden att avgöra densamma i varje särskilt fall. Redan i denna frihet ligger ju en möjlighet till förordningens olika tillämpning i olika taxeringsdistrikt, beroende på huru taxeringsnämnden uppfattar förordningen, och förordningens verkningar skola efter sådana olika tolkningar komma att giva sig tillkänna i förändrade förhållanden med avseende å kommunalskatt, landstingsskatt och kanske även vägskatt.

Förordningen, sådan den här är skriven, är synnerligen koncentrerad, men dess innehåll är, det vill jag medgiva, fullt tillräckligt för att vara bestämmande i alla avseenden. Det finnes därför icke i lagen någon lucka, som kan åberopas till stöd för att den icke skulle vara tillräckligt tydlig; men, mina herrar, det är icke allom givet att kunna tyda och tolka lagar och förordningar i allmänhet, och det är min åsikt, att i detta fall förordningen bör åtföljas av en utläggning med närmare förklaring angående meningen med förordningen och sättet för dess tillämpning.

Vid tiden för de nuvarande taxeringsförordningarnas tillkomst uppstod på många ställen ovisshet och rådvillhet, huru dessa förordningar skulle tillämpas. Det har ju med tiden blivit

Om särskilt avdrag vid bevillningstaxering. (Forts.)

bättre i detta avseende, men jag befarar nu, att när denna förordning kommer ut och då det är så kort tid, till dess den skall träda i tillämpning, en sådan ovisshet och rådvillhet åter skall framträda. Förordningen innehåller ju flera punkter, vilka måste beaktas vid dess tillämpning.

Den första punkten är den, att förordningen skall tillämpas endast på dem, som taxeras enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för ett belopp, understigande 2,400 kronor. För det andra skall man lägga vikt vid den skattskyldiges försörjningsplikt, att han således har att underhålla minst tre barn under femton år. För det tredje skall taxeringsnämnden pröva behovet i varje särskilt fall; d. v. s. denna förordning är icke lika giltig för alla i sin klass, vilket man kanske skulle kunna tro; och i denna punkt anser jag, att det bör vara angeläget, att taxeringsnämnden får en klar uppfattning om lagens rätta tolkning. Den största faran för vantolkning kanske dock ligger i den fjärde punkten. Meningen är ju nämligen, att först skola tillämpas de avdrag, som nu gällande förordningar medgiva, och att sedan det nu föreslagna avdraget skall komma till användning. Först skall således göras grundavdraget av 450 kronor; sedan skall man pröva, huruvida avdrag för ökad försörjningsplikt vid ett större barnantal kommer till tillämpning, och för det tredje skall det av 1914 års riksdag beslutade avdraget i händelse av sjukdomsfall tillämpas. Först därefter kommer denna förordning som ett slags påbröd. Jag tror, att det härvidlag torde vara angeläget att taxeringsnämnderna få detta tillvägagångssätt klart för sig. Slutligen är det fråga om den procent, som skall tillämpas; de skattskyldiga uppdelas ju i olika klasser allt efter storleken av den taxerade, icke av den beskattningsbara inkomsten, och den nu ifrågavarande förordningens avdrag skall beräknas på den beskattningsbara inkomsten och kan i varje klass uppgå till högst resp. 80—50 och 30 %.

Ja, detta var några synpunkter, som jag ville framhålla, och därav framgår, att ehuru förordningen är ganska kort, den dock kan giva uppslag till misstolkningar. I 52 § av gällande taxeringsförordning står det att ordförande och ledamot i taxeringsnämnd skola ställa sig till ovillkorlig efterrättelse de föreskrifter, taxerings- och skatteförordningarna innehålla o. s. v. samt på heder och samvete bestämma och fastställa taxeringen, så att densamma varder i möjligaste måtto jämlik och rättvis. För att de enskilda ledamöterna av taxeringsnämnden skola kunna handla på heder och samvete kräves sålunda, att även de förstå denna förordning.

Nu är det icke min mening att yrka på en ändring i förordningen. Även om detta formellt läte sig göra, är tiden till förordningens ikraftträdande så knapp, att jag icke vill taga upp något förslag om ändring eller tillägg i densamma. Men liksom de nuvarande skatteförordningarna innehålla ett kapitel med »särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen», och taxerings-

Om särskilt avdrag vid bevillningstaxering. (Forts.)

förordningen i denna bifogade längder innehåller exempel på förordningarnas tolkning, skulle jag vilja genom detta yttrande påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet för att vid denna förordnings utfärdande även måtte biläggas en anvisning om förordningens tolkning. Man skulle möjligen kunna anse, att denna fråga är ganska betydelselös, men med den kännedom jag har om taxeringsärendenas behandling på landet anser jag, att det vore mycket gagneligt, om en sådan förklaring kunde få åtfölja förordningen. Jag har intet yrkande utan har, som sagt, endast velat påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet därpå, att en förklaring måtte få åtfölja denna förordning.

Herr Forssman: Med anledning av herr Bondesons anförande vill jag endast för kammaren nämna, att frågan om ett förtydligande av denna förordning varit ganska ingående på tal i bevillningsutskottet. Utskottet kom emellertid därvid till det resultatet, att då i denna förordning användas de i bevillningsförordningen gängse begreppen, såsom bevillningstaxerad inkomst och beskattningsbar inkomst, och då dessa begrepp sättas mot varandra på det sätt som bör ske för att förordningen skall bli tydlig, intet vidare förtydligande vore av nöden. Därför har bevillningsutskottet icke heller föreslagit något sådant förtydligande. Jag yrkar bifall till utskottets förslag oförändrat.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande författningar rörande jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändring i grunderna för statens egnahemslånerörelse.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 15 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om ändring i visst hänseende av gällande grunder för statens egnahemslånerörelse.

Uti en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 55, hade herr *Dahl* hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i gällande förutsättningar för statens egnahemslånerörelse, att låneförmedlare ägde att utlämna lån för förvärv av egnahem jämväl å sådant till stad hörande område, för vilket stadsplan blivit fastställd.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda grunder hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Om ändring i grunderna för statens egnahemslånerörelse. (Forts.)

Herr Dahl: För utskottets välvilliga omdöme angående syftet med min förevarande motion är jag givetvis utskottet tack skyldig. Detta välvilliga uttalande utgör emellertid för mig icke någon ersättning för den missräkning, jag känt över utskottets sakliga behandling av frågan.

Det är nog riktigt, såsom utskottet erinrar, att vid tillkomsten av de nu gällande villkoren för lån ur egnahemslånefonden förutsattes, att vid lån för byggande av bostadslägenheter i stad dessa lägenheter skulle anläggas på sådana delar av stadens yttre område, där förhållandena voro likartade med landsbygdens. Men i tillämpningen har denna synpunkt i själva verket icke fasthållits, utan åtskilliga sammanslutningar i stadssamhällen ha fått lån för egnahemslägenheter, anordnade efter en genomförd plan och visserligen belägna i de yttre delarna av samhället, men med full karaktär av stadsplan utom beträffande de rättsliga verkningarna.

I min hemstad, Kristianstad, ha förhållandena gestaltat sig så, att sedan egnahemsföreningen där verkat så, att ett samhälle på omkring hundra bostadshus uppstått, föreningen med ens blivit stäckt i sin utveckling därigenom, att Kungl. Maj:t vid behandlingen av ansökning om fortsatt jordupplåtelse åt föreningen antytt, att stadsplan måste läggas på området, innan medgivande till försäljning kunde påräknas. Således, för att få jord upplåten till egna hem fordras, att stadsplan lägges på området, men har man stadsplan på området, får man icke några egnahemslån. Härigenom har egnahemsrörelsen i Kristianstad och liknande samhällen fullständigt kommit i baklås.

Jag hade trott, att man skulle kunna åvägabringa en rättelse härutinnan endast genom en jämkning i villkoren för egnahemslån. Utskottet anser emellertid, att frågan är för omfattande för att läggas till rätta på det sättet, och jag vill medgiva, att utskottet delvis har rätt däri. Utskottet har hänvisat till att frågan skulle vara under utredning hos bostadskommittén. Jag har hört mig för där och fått den upplysningen, att kommittén hittills icke ägnat denna fråga någon uppmärksamhet; man ställde likväl i utsikt att något möjligen snart skulle åtgöras i avseende å densamma. I förhoppning att så skall ske, gör jag nu icke något yrkande. Men om ännu vid nästa riksdag icke finnes någon utsikt att på denna väg få den rättelse, som jag anser nödvändig, skall jag tillåta mig att återkomma och det i sådant sällskap, att jag kanske kan påräkna något större avseende från utskottets sida å detta önskemål.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande nr 23, i anledning av väckt mo-

tion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huruvida staten bör lösa å sina domäner uppförda, för jordbruket nödvändiga hus, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då tiden var tämligen långt framskriden och med hänsyn till beskaffenheten av återstående ärenden på föredragningslistan hemställde herr talmannen, att behandlingen av dessa ärenden måtte uppskjutas till ett annat sammanträde, ävensom att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts vid sammanträdets början avlämnade nådiga proposition nr 89, angående årliga understöd åt postvaktmästaren Karl Herman Lundbäcks änka och barn.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet följande under dagen avlämnade nådiga propositioner:

nr 90, angående anvisande av anslag till ångkraftstationen för Älvkarleby kraftverk;

nr 91, angående ombyggnad av Södertälje kanal m. m.; och

nr 92, angående anslag till arbetslöshetens bekämpande.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet avlämnade nådiga proposition nr 93, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar av kabyssinredningen å vissa av flottans fartyg;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning av gyroskopkompassanläggningar till vissa flottans fartyg;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 98 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslaget till röntgenarbeten vid serafimerlasarettet;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för småskollärarinnan Anna Olsson till löneturs beräkning under ledighet för fullgörande av offentligt uppdrag;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av de biskoparna anslagna prebenden; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för uppförande av nytt centralposthus i Göteborg; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från kyrkoherde- och klockarboställena i Lyrestads församling;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående markutbyte beträffande Kalmar regementes kasernområde;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss avgäld för utrivning av en till kronoegendomen Åkerholmen i Skaraborgs län hörande kvarn;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för trädgårdsmästaren och preparatorn vid skogshögskolan K. F. Eklöf att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond till anläggning av en enskild väg inom Offerdals socken av Jämtlands län;

nr 31, i anledning av väckta motioner om statsbidrag åt sexton distriktsveterinärer i Malmöhus län; och

nr 32, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om tillhandahållande av byggnads- och rörelsekapital åt nyinrättade andelsmejerier i Norrland och Dalarne.

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,44 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.